

Advies en Faciliteiten
Informatie

Stadskantoor
Lübeckplein 2
Postbus 10007
8000 GA Zwolle
Telefoon (038) 498 25 69
Fax (038) 498 28 59
GJ.Willighagen@zwolle.nl

www.zwolle.nl

Jongerenonderzoek homo- emancipatie

Resultaten

Opdrachtgever Ontwikkeling / Maatschappelijke ontwikkeling
Opdrachtnemer Onderzoek & Statistiek
Versie 3
Datum 4 april 2006

Inhoud

	Inleiding	3
1	Jongeren die zelf homoseksuele gevoelens hebben	5
1.1	Met anderen over gesproken	5
1.2	Gepest of buitengesloten om je homoseksuele gevoelens	5
1.3	Fysiek geweld om je homoseksuele gevoelens	6
1.4	Gevoel van 'niet welkom zijn' om je homoseksuele gevoelens	6
2	Iets gehoord over homoseksualiteit?	7
3	Homoseksualiteit op school	8
3.1	Jongeren die openlijk uitkomen voor hun homoseksuele gevoelens	8
3.2	Hoe worden deze jongeren behandeld door anderen?	9
3.3	Buitensluiten, uitschelden, pesten en geweld	10
3.4	Eigen omgang met een klasgenoot met homoseksuele gevoelens	11
3.5	Kun je op school bij iemand terecht	11
3.6	Wordt homoseksualiteit behandeld op school tijdens een les	11
3.7	Opmerkingen vanuit de focusgroepbijeenkomst	11
4	Homoseksualiteit bij een vereniging	11
4.1	Jongeren die openlijk uitkomen voor hun homoseksuele gevoelens	11
4.2	Hoe worden deze jongeren behandeld door anderen?	11
4.3	Buitensluiten, uitschelden, pesten en geweld	11
5	Homoseksualiteit in het uitgaansleven	11
5.1	Jongeren die openlijk uitkomen voor hun homoseksuele gevoelens	11
5.2	Hoe worden deze jongeren behandeld door anderen?	11
5.3	Buitensluiten, uitschelden, pesten en geweld	11
5.4	Opmerkingen vanuit de focusgroepbijeenkomst	11
6	Homoseksualiteit bij een wijk-, buurt- of jongerencentrum	11
6.1	Jongeren die openlijk uitkomen voor hun homoseksuele gevoelens	11
6.2	Hoe worden deze jongeren behandeld door anderen?	11
6.3	Buitensluiten, uitschelden, pesten en geweld	11
7	Homoseksualiteit in de woonbuurt	11
7.1	Jongeren die openlijk uitkomen voor hun homoseksuele gevoelens	11
7.2	Hoe worden deze jongeren behandeld door anderen?	11
7.3	Buitensluiten, uitschelden, pesten en geweld	11
8	Zou je het zelf vertellen?	11

Datum 4 april 2006
Titel Jongerenonderzoek homo-emancipatie

9	Omgang met homoseksualiteit in het algemeen	11
9.1	Een vriendin met homoseksuele gevoelens	11
9.2	Bekendheid van organisaties	11
9.3	Leven op je eigen manier	11
10	Conclusies internetonderzoek en focusgroepbijeenkomst	11

Inleiding

Zoals wordt beschreven in de beleidsagenda Homo-emancipatie van juli 2005, komt belediging en discriminatie van homoseksuelen mannen en vrouwen geregeld voor. De hoofddoelstelling van de beleidsagenda homo-emancipatie is het wegnemen van belemmeringen voor homoseksuelen mannen en vrouwen voor het meedoen aan de samenleving en ervoor zorg te dragen dat ook homoseksuelen mannen en vrouwen zich veilig voelen en weten in de Zwolse samenleving. Hierbij wordt gerefereerd aan een tweetal prioriteiten uit het MOP. Ten eerste de prioriteit 'Iedereen doet mee', waarbij zelfredzaamheid van inwoners van belang is. De tweede prioriteit waaraan wordt gerefereerd is dat Zwolle een stad wil zijn 'waarin inwoners zich veilig voelen'.

Onderzoeksdoelstelling en onderzoeksvragen

Voor nu acht de opdrachtgever het vooral van belang om te inventariseren met welke problemen jongeren van 12 tot en met 23 jaar geconfronteerd worden die homoseksuele gevoelens hebben, op het vlak van toegankelijkheid van de voorzieningen, sociaal isolement, pesten, buitensluiten, uitschelden en geweld.

Het doel van dit onderzoek is dan ook het verkrijgen van inzicht in:

1. De toegankelijkheid van voorzieningen in de stad voor jongeren met homoseksuele gevoelens (zoals scholen, verenigingen, wijk-, buurt- en jongerencentra, en uitgaansgelegenheden);
2. De mate waarin er sprake is van sociaal isolement van jongeren met homoseksuele gevoelens;
3. De mate waarin er sprake is van pesten, buitensluiten, uitschelden, en geweld tegen jongeren met homoseksuele gevoelens;
4. Ideeën van jongeren om problematische situaties en omstandigheden te verbeteren voor jongeren met homoseksuele gevoelens.

Onderzoeksmethodiek

We hebben twee soorten onderzoeken uitgevoerd onder de populatie: een internetenquête en een focusgroepbijeenkomst.

De internetenquête voerden we begin december 2005 uit onder jongeren van 12 tot en met 23 jaar die op dat moment lid waren van het Jongeren Internet Panel. Hiertoe hebben we in nauw overleg met de opdrachtgever en met het COC een vragenlijst opgesteld. Om de vragenlijst zoveel mogelijk te optimaliseren hebben we tevens een literatuurstudie uitgevoerd, waarbij we ons richtten op kennis omtrent homo-emancipatie en onderzoeken die hierover zijn uitgevoerd (onder andere bij het kenniscentrum homo-emancipatie). De internetenquête was er vooral op gericht om te peilen hoe jongeren in het algemeen denken over jongeren met homoseksuele gevoelens, en hoe zij daarmee omgaan. Van de 1.329 aangeschreven jongeren, hebben 663 jongeren de enquête ingevuld (50%).

Om dieper te kunnen ingaan op de beleving en mening van jongeren met homoseksuele gevoelens, voerden we een focusgroepbijeenkomst uit. Een focusgroepbijeenkomst is een groepsinterview, waarbij van het begin tot het eind de focus ligt op een centrale

Datum
Titel

4 april 2006
Jongerenonderzoek homo-emancipatie

vraagstelling. Deze wordt onder leiding van een gespreksleider van verschillende kanten bekeken. De deelnemers aan deze bijeenkomst zijn jongeren met homoseksuele gevoelens die in Zwolle wonen, of er gewoond hebben en er nog vaak vertoeven. De bijeenkomst vond medio december 2005 plaats, onder leiding van Pieter de Vries Lentsch van het bureau P-research. Het COC heeft de deelnemers geworven.

De centrale vraagstelling van de focusgroepbijeenkomst luidde:

Wat moet er gebeuren in Zwolle om de situatie in Zwolle te verbeteren voor homoseksuele jongeren, zodat zij zich (nog) meer welkom kunnen voelen in de stad?

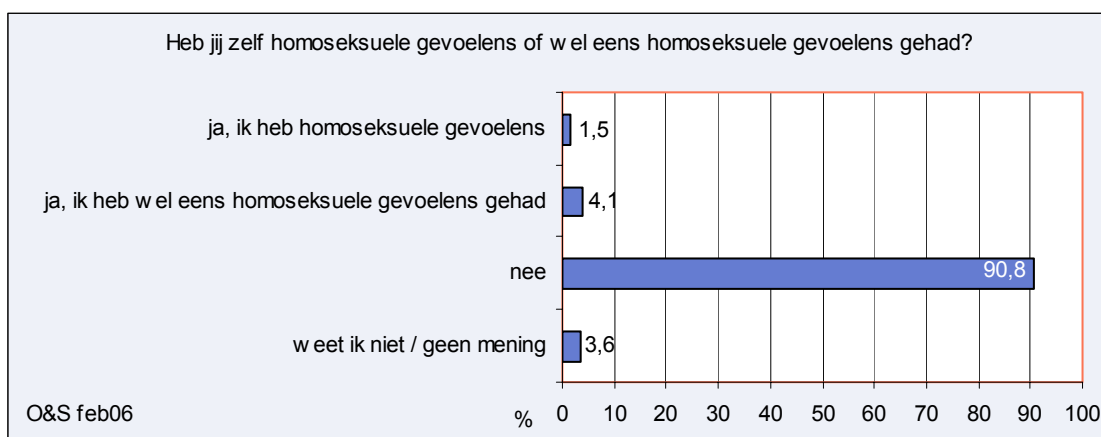
Tijdens de focusgroepbijeenkomst zijn ook thema's besproken die in de internetenquête aan de orde kwamen, zoals de toegankelijkheid van voorzieningen, en de mate van pestgedrag en geweld.

In dit rapport beschrijven we voornamelijk de resultaten van de internetenquête. Een aantal resultaten vanuit de focusgroepbijeenkomst worden daar beschreven, waar ze een inhoudelijk raakvlak hebben.

1 Jongeren die zelf homoseksuele gevoelens hebben

In dit hoofdstuk schetsen we een beeld van de beleving van een groep jongeren die zelf homoseksuele gevoelens heeft of wel eens heeft gehad. In de volgende hoofdstukken gaan we in op de totale groep jongeren, dus zowel jongeren mét als zonder homoseksuele gevoelens.

5,6% van de jongeren die de enquête hebben ingevuld, heeft zelf homoseksuele gevoelens, of heeft wel eens homoseksuele gevoelens gehad (zie grafiek). Omdat het hier in absolute zin over een te klein aantal personen gaat (37 personen), zullen we de resultaten niet in percentages weergeven, maar in absolute aantallen.

1.1 Met anderen over gesproken

De eerste vraag aan deze groep luidt: 'Heb jij hier met iemand over gesproken, bijvoorbeeld met je ouders, een vriend(in), familie, of iemand anders?'.

8 van de 37 jongeren zegt hier met niemand over gesproken te hebben, 1 jongere wil deze vraag niet beantwoorden en de overige 28 hebben er wel met één of meerdere personen over gesproken.

Van hen hebben er 17 alleen over gesproken met één of meerdere vrienden, 1 jongere heeft het alleen met zijn/haar ouders besproken, 1 jongere alleen 'op de chat', 1 jongere alleen met God, en 8 jongeren bespraken het met veel verschillende personen.

1.2 Gepest of buitengesloten om je homoseksuele gevoelens

Daarna vroegen we of zij wel eens zijn gepest of buitengesloten om hun homoseksuele gevoelens.

Van de 37 jongeren zegt 1 jongere wel eens gepest of buitengesloten te zijn om zijn/haar homoseksuele gevoelens. Deze jongere voegt daar aan toe: "Een vriendin van mij praatte niet meer met me en dit gebeurde op school".

De overige 36 zeggen niet gepest of buitengesloten te zijn om hun homoseksuele gevoelens.

1.3 Fysiek geweld om je homoseksuele gevoelens

Tegen geen van de 37 jongeren is fysiek geweld gepleegd om hun homoseksuele gevoelens.

1.4 Gevoel van 'niet welkom zijn' om je homoseksuele gevoelens

Tenslotte vroegen we de 37 jongeren of zij wel eens het gevoel hebben dat ze ergens niet welkom zijn (of waren) om hun homoseksuele gevoelens.

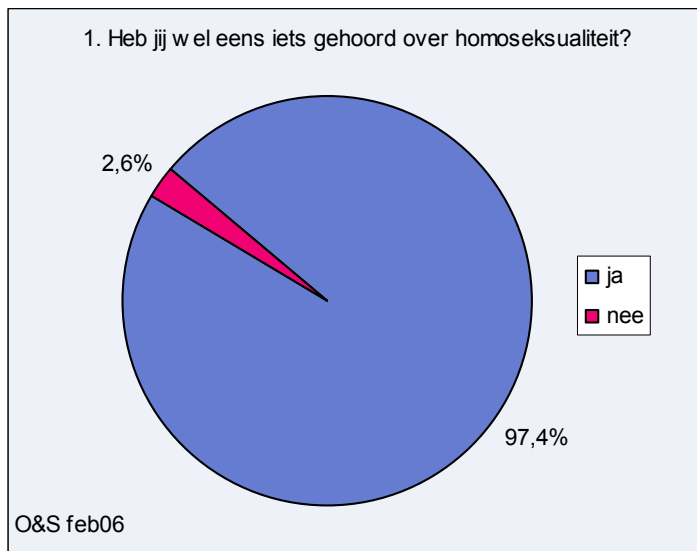
3 van de 37 heeft dit gevoel wel eens (gehad).

We vroegen deze jongeren ook om dit toe te lichten. Zij vulden letterlijk in:

- Waarom? weet niet precies... maar onder gelovige mensen (bijvoorbeeld christenen en islamieten) voel ik me ongeaccepteerd...
- Omdat het niet mag.
- Hier wil ik geen antwoord op geven.

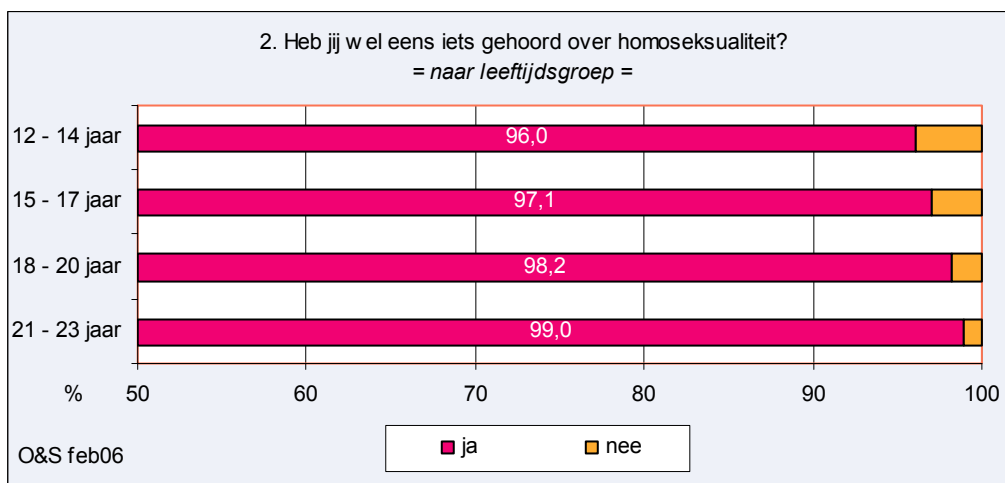
2 iets gehoord over homoseksualiteit?

Aan de totale groep jongeren, dus zowel jongeren mét als zonder homoseksuele gevoelens, stelden we als eerste de vraag: 'Heb jij wel eens iets gehoord over homoseksualiteit, bijvoorbeeld in de media of in je omgeving'?

Uit de resultaten blijkt dat 97,4% wel eens iets gehoord heeft over homoseksualiteit, en 2,6% niet.

Als we dit naar leeftijdsgroep bekijken, zien we dat van de 12 – 14 jarigen 96% wel eens iets heeft gehoord over homoseksualiteit en van de 21-23 jarigen: 99%.

3 Homo-emancipatie op school

Van de 663 jongeren die de internetenquête hebben ingevuld, zitten er 581 op school. Aan deze 581 jongeren hebben we een aantal vragen gesteld over hoe er op school met homoseksualiteit wordt omgegaan.

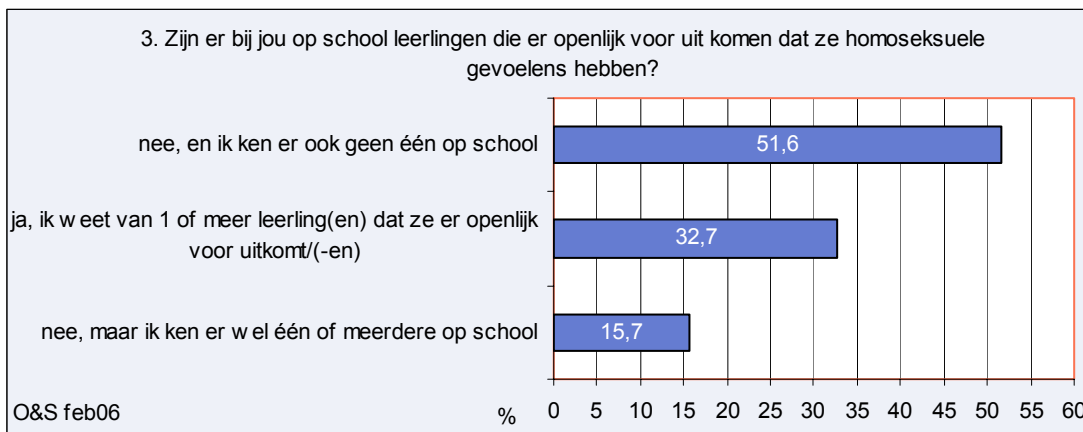
3.1 Jongeren die openlijk uitkomen voor hun homoseksuele gevoelens

We vroegen de jongeren: 'Zijn er bij jou op school leerlingen die er openlijk voor uitkomen dat ze homoseksuele gevoelens hebben?'.

De grootste groep (51,6%) zegt dat er bij hen op school geen leerlingen zijn die er openlijk voor uitkomen dat ze homoseksuele gevoelens hebben, en dat ze er ook geen een kennen op school.

Ongeveer een derde (32,7%) zegt dat ze bij hen op school wel van één of meer leerlingen weten dat ze openlijk uitkomen voor hun homoseksuele gevoelens.

Ongeveer een zesde (15,7%) zegt dat er bij hen op school geen leerlingen voor uitkomen, maar dat zij er op school wel één of meerdere kennen.

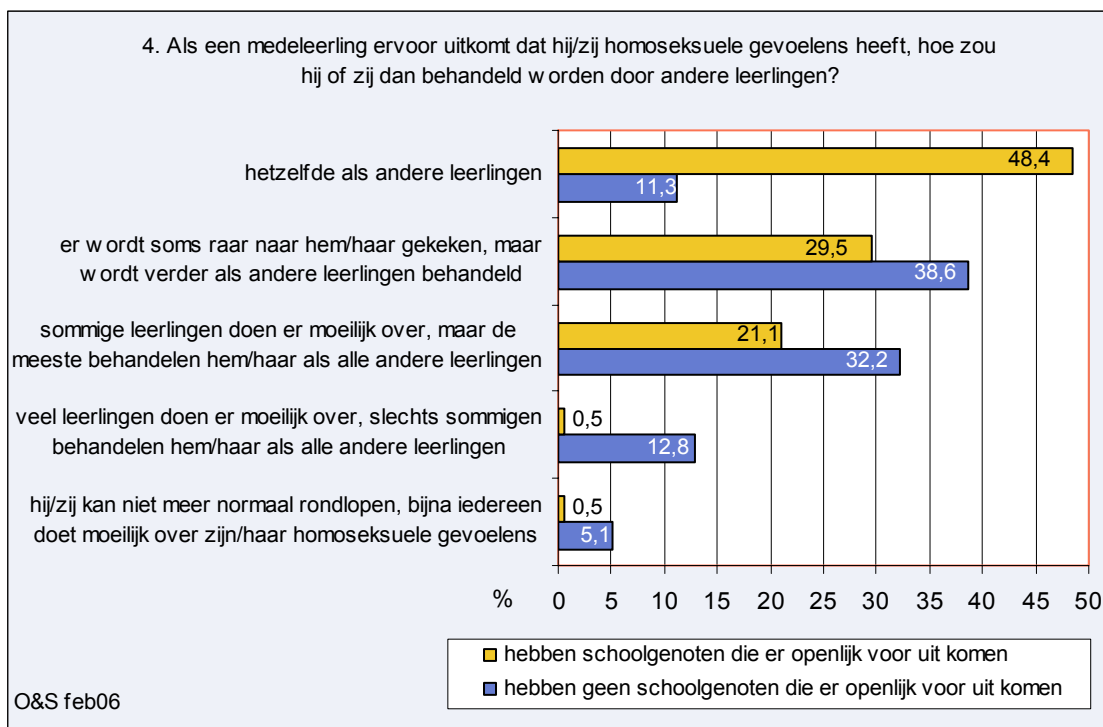

3.2 Hoe worden deze jongeren behandeld door anderen?

We vroegen vervolgens hoe leerlingen bij hen op school behandeld (zouden) worden, als ze openlijk (zouden) uitkomen voor hun homoseksuele gevoelens. We hebben de jongeren onderverdeeld in twee groepen:

Groep A: jongeren van wie één of meer schoolgenoten openlijk uitkomt voor zijn of haar homoseksuele gevoelens. Aan deze groep stelden we de vraag: 'Hoe wordt deze leerling of worden deze leerlingen behandeld door andere leerlingen?'

Groep B: jongeren van wie *geen* enkele schoolgenoot openlijk uitkomt voor zijn of haar homoseksuele gevoelens. Aan hen vroegen we: 'Stel dat één van jouw klasgenoten ervoor zou uitkomen dat hij of zij homoseksuele gevoelens heeft. Hoe denk je dat hij of zij behandeld zou worden door andere klasgenoten?'

De resultaten tussen de twee groepen zijn zeer verschillend. Van de jongeren in groep A zegt bijvoorbeeld 48,4% dat 'deze medeleerling' hetzelfde wordt behandeld als andere leerlingen. Bij de jongeren in groep B is dit percentage 11,3%.

In het algemeen kunnen we stellen dat de jongeren in groep A veel positiever zijn over de wijze waarop deze schoolgenoten behandeld worden, dan de jongeren in groep B.

Conclusie: als er op school ervaring is met jongeren die openlijk uitkomen voor hun homoseksuele gevoelens, is er meer tolerantie t.a.v. die jongeren dan vooraf verwacht wordt door jongeren die geen ervaring hebben met schoolgenoten die openlijk voor hun homoseksualiteit uitkomen.

3.3 Buitensluiten, uitschelden, pesten en geweld

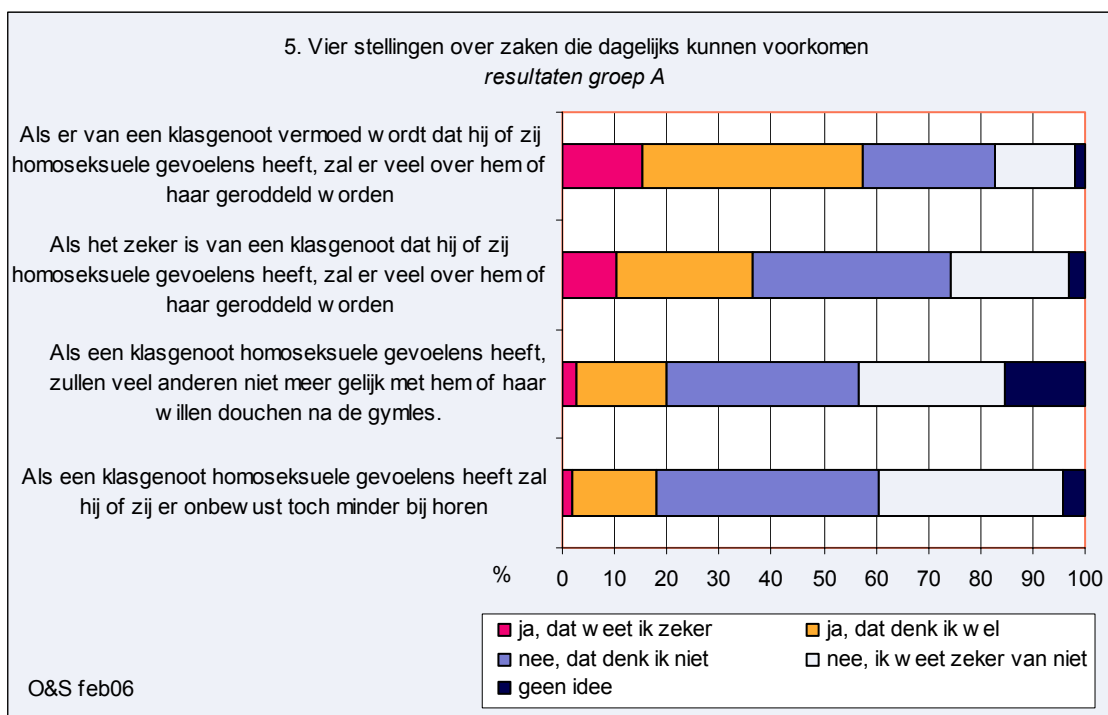
Roddelen en onbewust buitensluiten

Naar aanleiding van gesprekken met het COC hebben we de jongeren vier stellingen voorgelegd. Deze stellingen hebben betrekking op zaken die door jongeren met homoseksuele gevoelens zijn verteld aan hulpverleners van het COC (bijv. via de hulptelefoon of hulpchat van het COC). Deze zaken worden als vervelend ervaren en kunnen dagelijks voorkomen. Een voorbeeld is roddelen. Ook hier hebben we de resultaten onderverdeeld naar dezelfde twee groepen:

Groep A: jongeren van wie één of meer schoolgenoten openlijk uitkomt voor zijn of haar homoseksuele gevoelens.

Groep B: jongeren van wie *geen* enkele schoolgenoot openlijk uitkomt voor zijn of haar homoseksuele gevoelens.

De resultaten van groep A staan in grafiek 5 en de resultaten van groep B in grafiek 6.

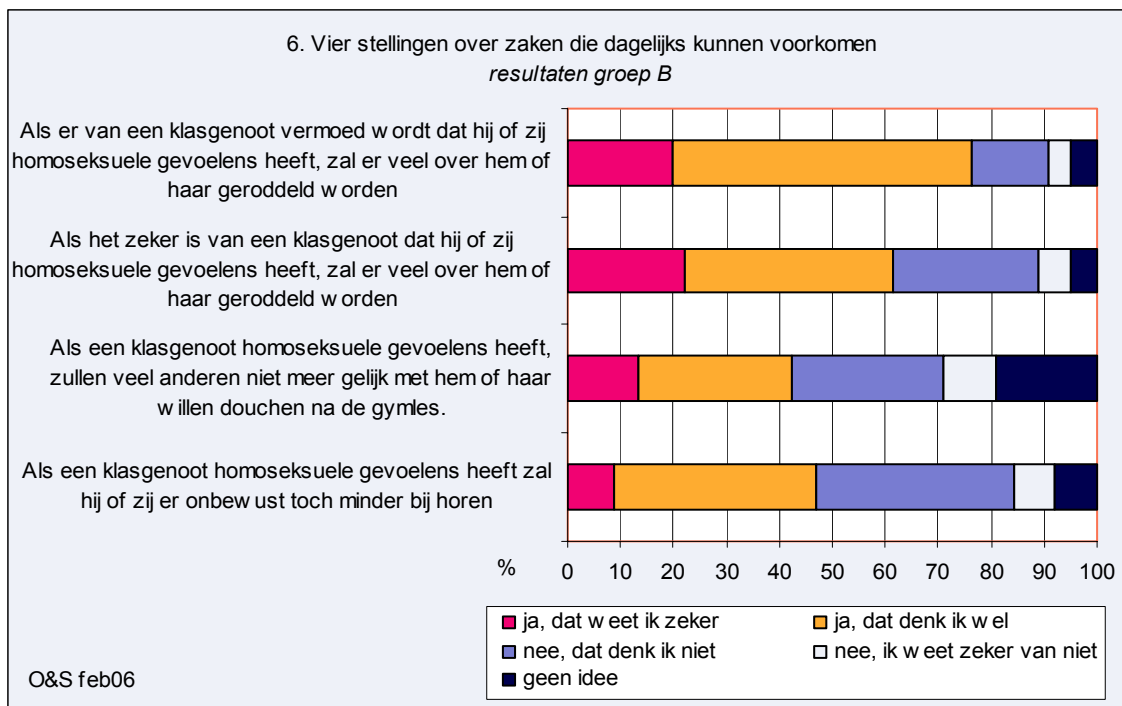

Als we kijken naar het aspect roddelen, zien we dat 48% van groep A zeker weet of verwacht dat er veel geroddeld zal worden over een klasgenoot van wie vermoed wordt dat hij of zij homoseksuele gevoelens heeft. Bij groep B is dit percentage 75%.

Als het zeker is van een klasgenoot dat hij of zij homoseksuele gevoelens heeft, zal er volgens 36% van groep A zeker of waarschijnlijk veel over hem/haar geroddeld worden. Bij groep B is dit percentage 61%.

Ook namen we een stelling op over gelijktijdig douchen na gymles. Van groep A zegt 20% zeker te weten of te verwachten dat veel anderen *niet* gelijktijdig willen douchen met een klasgenoot die homoseksuele gevoelens heeft. Bij groep B is dit percentage 42%.

De vierde stelling gaat over het 'erbij horen' van klasgenoten die homoseksuele gevoelens hebben. Van groep A denkt 18% dat een klasgenoot met homoseksuele gevoelens er onbewust toch minder bij zal horen. Bij groep B is dit percentage 47%.

Ook hier zien we dus dat de mening / ervaring van de jongeren in groep A duidt op meer tolerantie dan de verwachtingen van de jongeren in groep B.

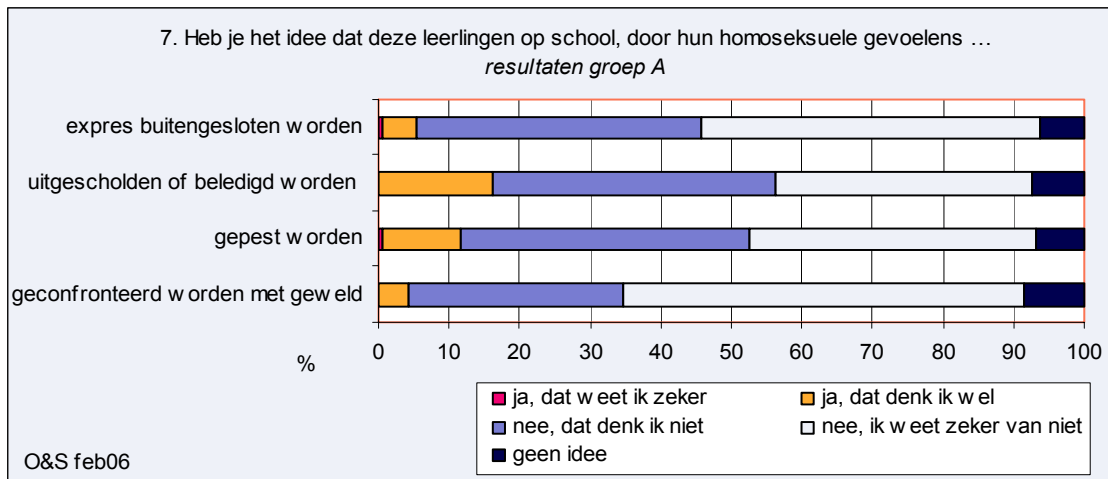
Buitensluiten, uitschelden, pesten en geweld

Vervolgens vroegen we of jongeren die openlijk uitkomen voor hun homoseksuele gevoelens op school geconfronteerd (zouden) worden met pestgedrag en geweld. Hier hebben we de jongeren onderverdeeld in dezelfde twee groepen:

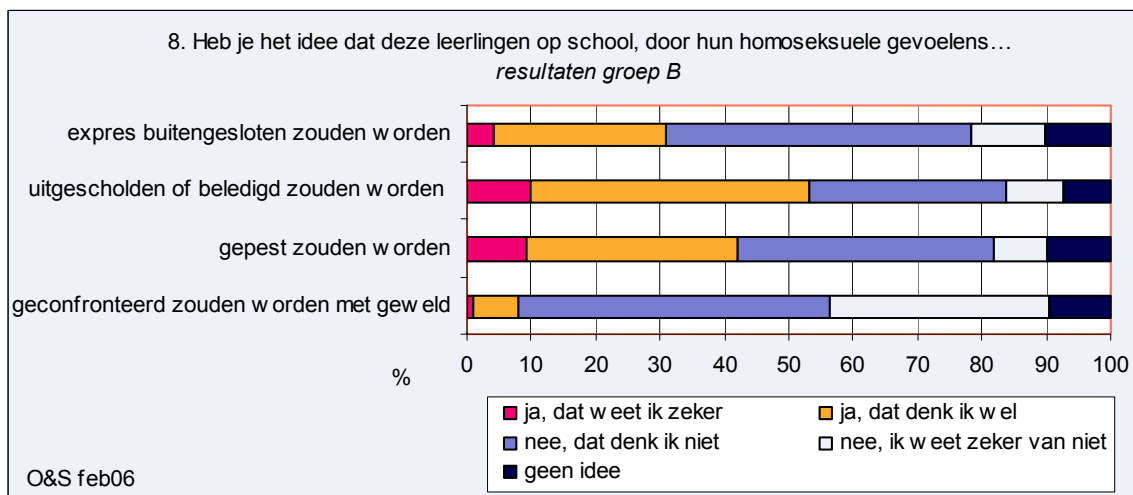
Groep A: jongeren van wie één of meer schoolgenoten openlijk uitkomt voor zijn of haar homoseksuele gevoelens.

Groep B: jongeren van wie *geen* enkele schoolgenoot openlijk uitkomt voor zijn of haar homoseksuele gevoelens.

De resultaten van groep A staan in grafiek 7 en de resultaten van groep B in grafiek 8.

Ook hier zien we een duidelijk verschil tussen de resultaten van groep A ten opzichte van die van groep B. De strekking van het verschil is hetzelfde als we concludeerden in paragraaf 3.2. Namelijk: van de leerlingen die schoolgenoten hebben die openlijk uitkomen voor hun homoseksuele gevoelens (groep A), signaleert een (veel) kleiner deel gedrag van buitensluiting, pesten, uitschelden en geweld, dan in de andere groep (groep B) verwacht wordt.

3.4

Eigen omgang met een klasgenoot met homoseksuele gevoelens

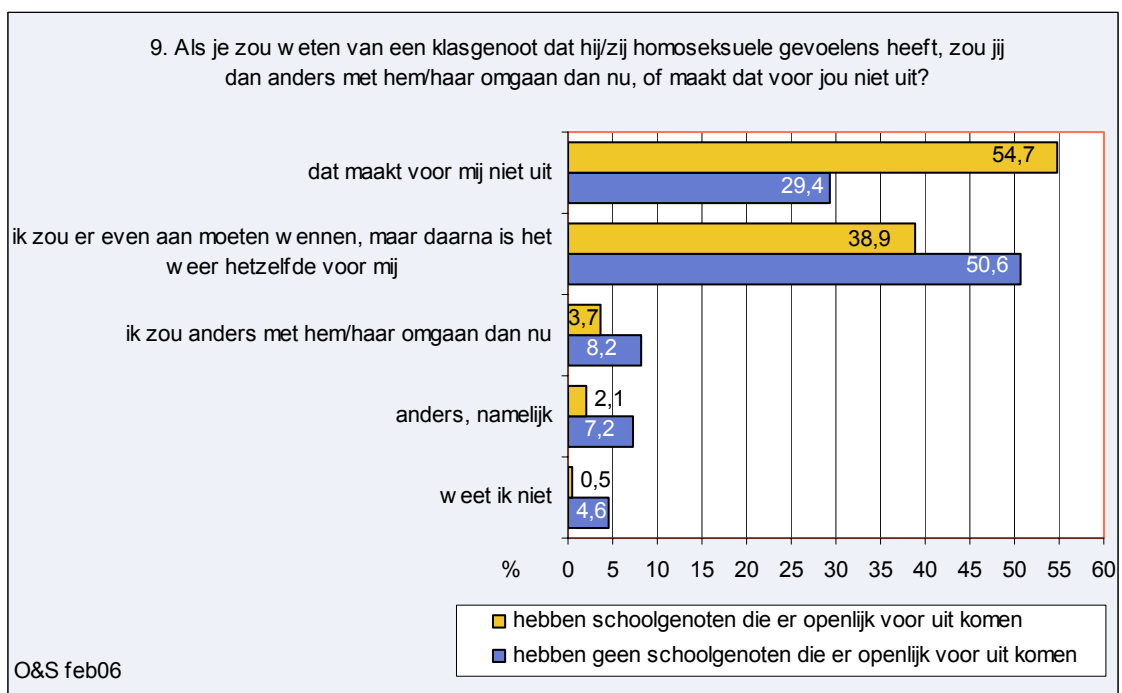
Tot dusverre vroegen we de respondenten hoe er op school of in de klas omgegaan wordt met medeleerlingen die homoseksuele gevoelens hebben. Maar, hoe zit dat met de respondent zelf? Daarom stelden we de vraag:

‘Als jij zou weten van een klasgenoot dat hij/zij homoseksuele gevoelens heeft, zou jij dan anders met hem/haar omgaan dan nu, of maakt dat voor jou niet uit’.

Ook hier hebben we voor de analyse onderscheid gemaakt naar groep A en groep B:
Groep A: jongeren van wie één of meer schoolgenoten openlijk uitkomt voor zijn of haar homoseksuele gevoelens.
Groep B: jongeren van wie *geen* enkele schoolgenoot openlijk uitkomt voor zijn of haar homoseksuele gevoelens.

De resultaten (zie grafiek 9) laten zien dat het voor 54,7% van groep A niet uitmaakt of een klasgenoot wel of geen homoseksuele gevoelens heeft. Van groep B zegt 29,4% dat dit voor hen niet uitmaakt.

De helft van de jongeren in groep B zegt: ik zou er even aan moeten wennen, maar daarna is het weer hetzelfde voor mij'. Bij groep A is 38,9% deze mening toegedaan. Mogelijk dat bij een deel van hen dat gewenningsproces al heeft plaatsgevonden, omdat er bij hen op school leerlingen zijn die openlijk uitkomen voor hun homoseksuele gevoelens. Ook hier blijkt dat het verschil maakt of er op school al leerlingen zijn die voor hun homoseksuele gevoelens zijn uitgekomen: dit heeft een positieve uitwerking op de houding ten opzichte van jongeren met homoseksuele gevoelens.

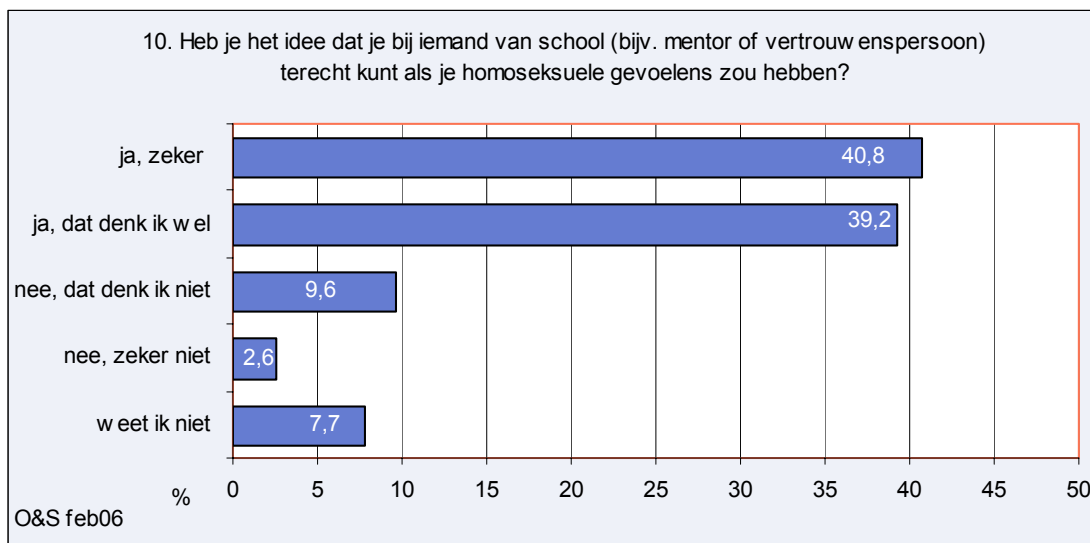

Een deel van de jongeren vulde iets in bij 'anders, namelijk'. Zij vulden onder andere in:

- dat ze hopen dat diegene niet verliefd wordt op hen;
- dat ze zullen proberen om niet anders dan anders te doen, maar dat ze dat wel moeilijk zullen vinden;
- dat ze diegene zullen steunen en bijstaan, bijvoorbeeld als ze gepest zouden worden.

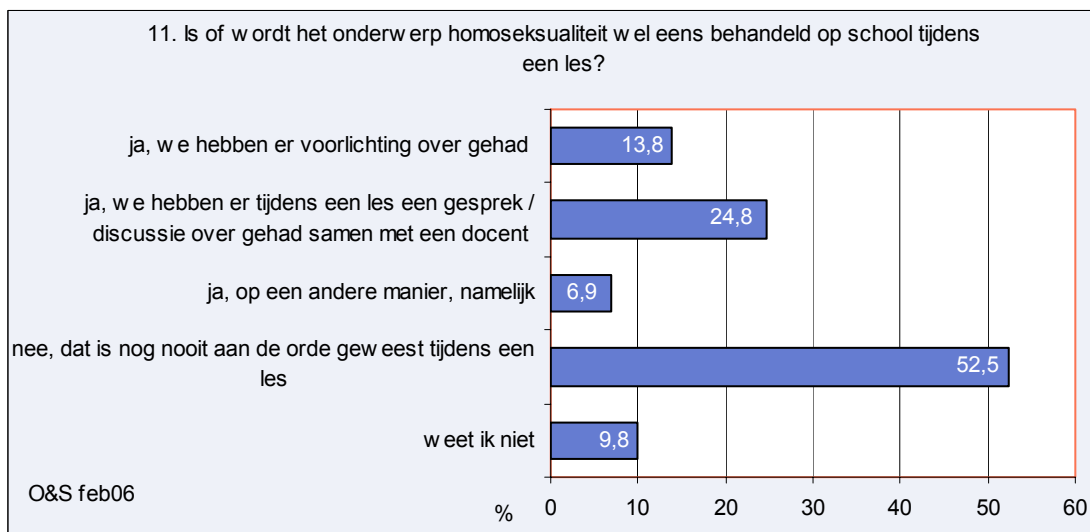
3.5 Kun je op school bij iemand terecht

We vroegen aan de respondenten of ze op school bij iemand terecht zouden kunnen als ze homoseksuele gevoelens zouden hebben. 80% zegt dat ze dat zeker kunnen of wel verwachten dat ze dat kunnen. Ruim 12% denkt dat dat niet kan, of weet zeker dat dat niet kan (grafiek 10).

3.6 Wordt homoseksualiteit behandeld op school tijdens een les

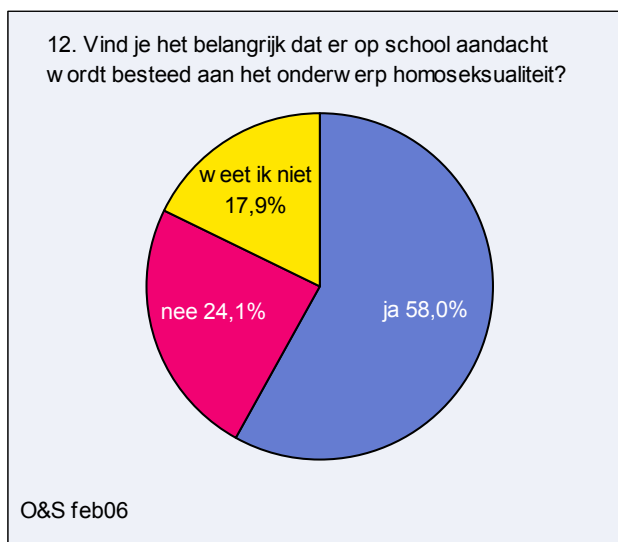
Meer dan de helft van de respondenten (die nog op school zitten) zegt dat het onderwerp homoseksualiteit nog nooit aan de orde is geweest op school tijdens een les. Een kwart zegt er tijdens een les een gesprek over te hebben gehad, samen met een docent.

Een aantal jongeren (7%) zegt dat het onderwerp op een andere manier is behandeld op school. Voorbeelden hiervan zijn:

- Tijdens biologieles;
- Tijdens seksuele voorlichting;
- Tijdens een gesprek met een docent(e) die homoseksueel is;
- Tijdens een dagopening;
- Tijdens het project Lang leve de liefde.

Aansluitend vroegen we de respondenten of ze het belangrijk vinden dat er op school aandacht wordt besteed aan het onderwerp homoseksualiteit. Uit de resultaten (grafiek 12) blijkt dat 58% dat belangrijk vindt en 24% niet. De overigen weten het niet.

Aan degenen die het belangrijk vinden dat er op school aandacht is voor het onderwerp homoseksualiteit, stelden we de open vraag: op welke manier zou hier aandacht aan besteed moeten worden? Voorbeelden van antwoorden die relatief vaak gegeven zijn:

- Voorlichtingslessen;
- COC uitnodigen om er iets over te vertellen;
- Discussies / gesprekken in de klas;
- Verwerken in biologielessen of seksuele voorlichting.

3.7

Opmerkingen vanuit de focusgroepbijeenkomst

In de focusgroep is ook een aantal opmerkingen gemaakt die betrekking hebben op homo-emancipatie op school. Deze opmerkingen staan in deze paragraaf.

- Tolerantie t.o.v. homoseksualiteit verschilt per school. Hangt ondermeer af van het type jongeren dat op die school zit / die opleiding volgt;
- Er zou meer voorlichting gegeven moeten worden over homoseksualiteit, vooral op scholen. Dit zou gedaan moeten worden door mensen die daar ervaring mee hebben (COC);
- De voorlichting inhoudelijk op een goede manier vormgeven: homoseksuelen niet neerzetten als zielig, kwetsbaar of stereotype, maar als normale mensen zoals iedereen.

4 Homo-emancipatie bij een vereniging

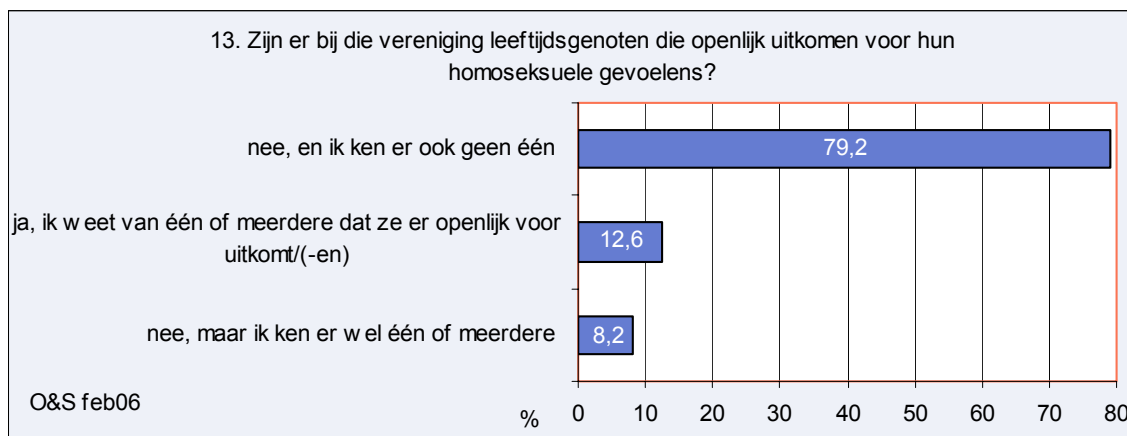
Ruim 58% van de respondenten is lid van een vereniging in Zwolle. Bijvoorbeeld een sportvereniging of een culturele vereniging. Aan hen vroegen we of er bij die vereniging leeftijdsgenoten zijn die openlijk uitkomen voor hun homoseksuele gevoelens, de wijze waarop deze personen behandeld worden en of zij buitengesloten zijn, uitgescholden of gepest, of dat er geweld tegen hen is gepleegd.

4.1 Jongeren die openlijk uitkomen voor hun homoseksuele gevoelens

79,2% van de respondenten die lid zijn van een vereniging zegt dat er bij hen op de vereniging géén leeftijdsgenoten zijn die openlijk uitkomen voor hun homoseksualiteit en dat ze er ook geen één kennen.

8,2% zegt ook dat er bij hen op de vereniging geen leeftijdsgenoten zijn die openlijk voor hun homoseksualiteit uitkomen, maar dat ze er wel één of meerdere kennen. Van hen weet of vermoed men dus wel dat zij homoseksuele gevoelens hebben, maar ze komen er niet openlijk voor uit.

12,6% zegt dat er bij hen op de vereniging wel één of meerdere leeftijdsgenoten zijn die openlijk uitkomen voor hun homoseksuele gevoelens.

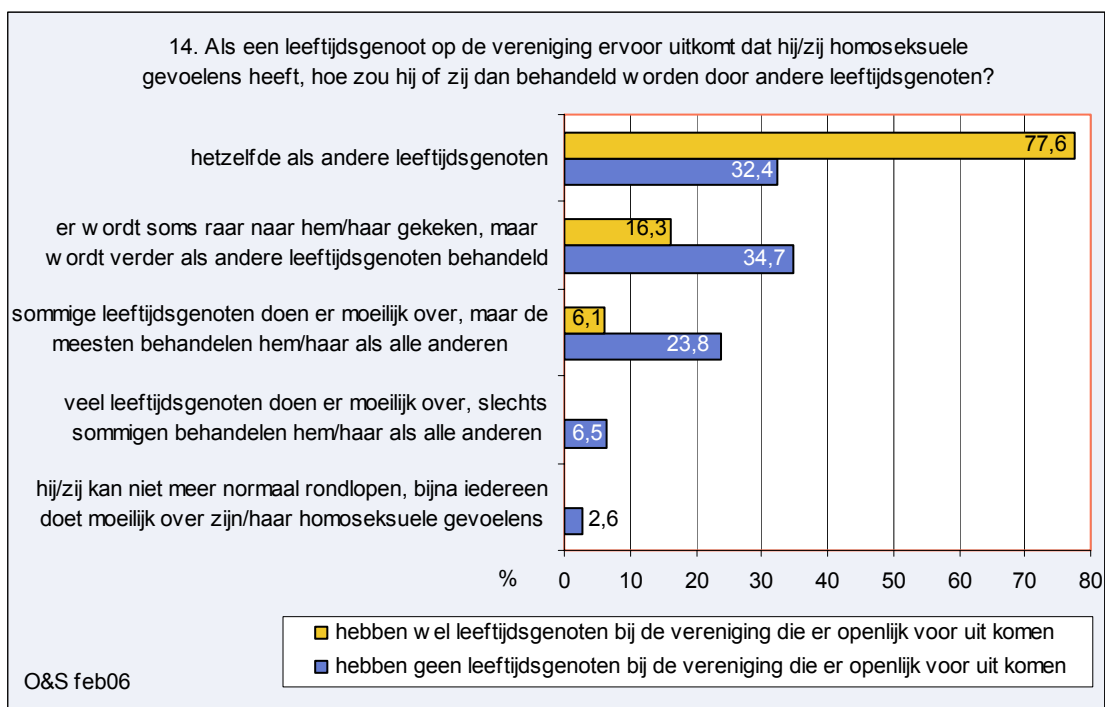

4.2 Hoe worden deze jongeren behandeld door anderen?

We vroegen vervolgens hoe leeftijdsgenoten bij hen op de vereniging behandeld (zouden) worden, als ze openlijk (zouden) uitkomen voor hun homoseksuele gevoelens. We hebben de jongeren onderverdeeld in twee groepen:

Groep A: jongeren van wie één of meer leeftijdsgenoten openlijk uitkomt voor zijn of haar homoseksuele gevoelens. Aan deze groep stelden we de vraag: 'Hoe wordt deze leeftijdsgenoot of worden deze leeftijdsgenoten behandeld door andere leeftijdsgenoten?'

Groep B: jongeren van wie *geen* enkele leeftijdsgenoot openlijk uitkomt voor zijn of haar homoseksuele gevoelens. Aan hen vroegen we: 'Stel dat één van jouw leeftijdsgenoten ervoor zou uitkomen dat hij of zij homoseksuele gevoelens heeft. Hoe denk je dat hij of zij behandeld zou worden door andere leeftijdsgenoten?'

De resultaten (grafiek 14) laten zien dat 77,6% van groep A zegt dat leeftijdsgenoten die openlijk uitkomen voor hun homoseksuele gevoelens, hetzelfde worden behandeld als andere leeftijdsgenoten. Bij groep B is dit percentage 32,4%. Bij groep B heerst vooral de verwachting dat er soms raar gekeken zal worden naar hem/haar of dat er door sommigen moeilijk over gedaan zal worden. Ook verwacht 9% van groep B dat er veel of bijna alle leeftijdsgenoten er moeilijk over zullen doen. Van groep A zegt niemand dat dit het geval is.

Dus, wat we in hoofdstuk 3 al concludeerden toen het over school ging, zien we hier ook: de verwachting van hoe er omgegaan zal worden met jongeren die uitkomen voor hun homoseksuele gevoelens duidt op minder tolerantie, dan wat de praktijk/ervaring uitwijst.

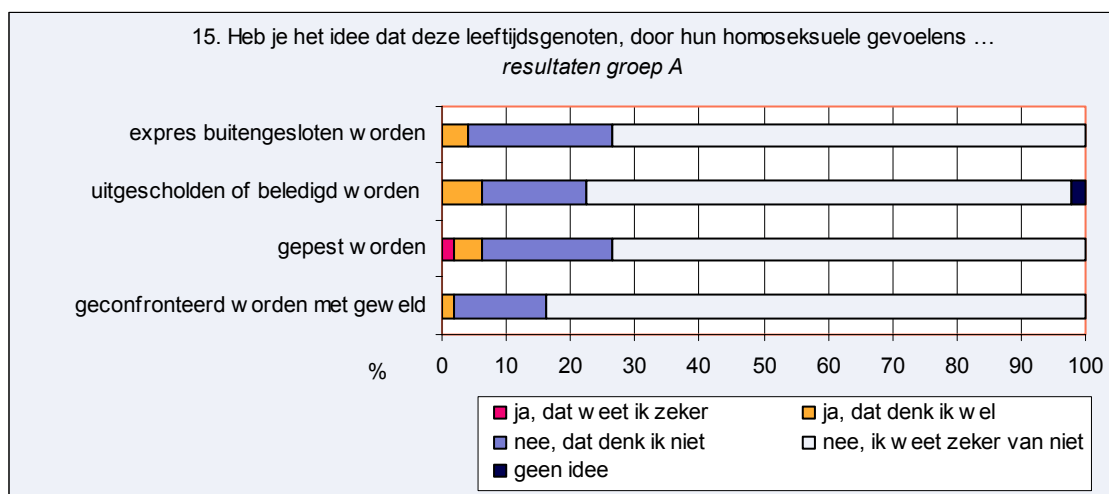
4.3 Buitensluiten, uitschelden, pesten en geweld

Vervolgens vroegen we of jongeren die openlijk uitkomen voor hun homoseksuele gevoelens bij de vereniging geconfronteerd (zouden) worden met pestgedrag en geweld. Hier hebben we de jongeren onderverdeeld in dezelfde twee groepen:

Groep A: jongeren van wie één of meer leeftijdsgenoten op de vereniging openlijk uitkomt voor zijn of haar homoseksuele gevoelens.

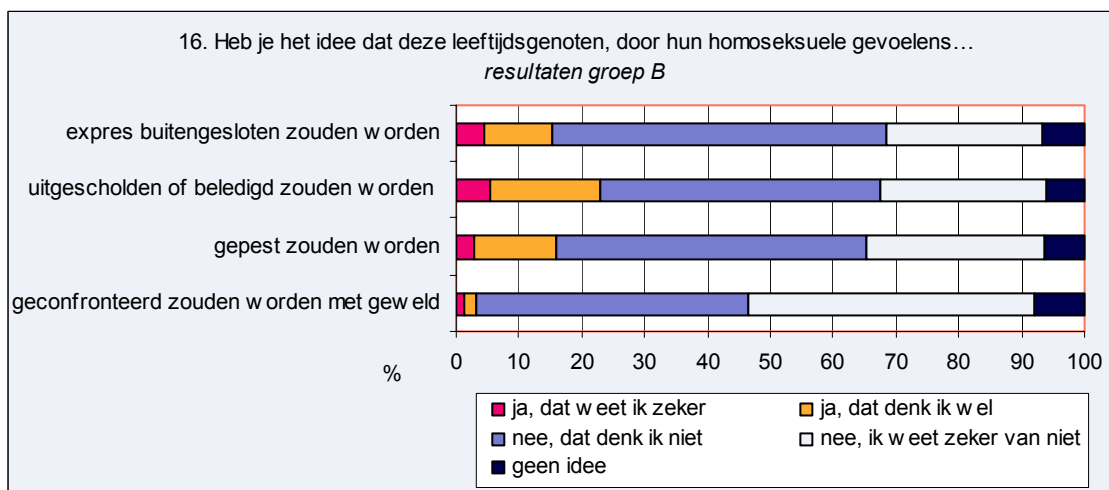
Groep B: jongeren van wie *geen* enkele leeftijdsgenoot op de vereniging openlijk uitkomt voor zijn of haar homoseksuele gevoelens.

De resultaten van groep A staan in grafiek 15 en de resultaten van groep B in grafiek 16.

Als we de resultaten van groep A en groep B met elkaar vergelijken, zien we dat van groep A steeds een relatief groot deel 'nee, ik weet zeker van niet' heeft geantwoord. Zij zien (en/of verwachten) dus dat dit op hun vereniging zeker niet zal voorkomen tegen jongeren met homoseksuele gevoelens.

Bij groep B is men hier minder zeker van. Daar zegt steeds een relatief grote groep dat ze *denken* dat dit niet zal voorkomen bij hen op de vereniging.

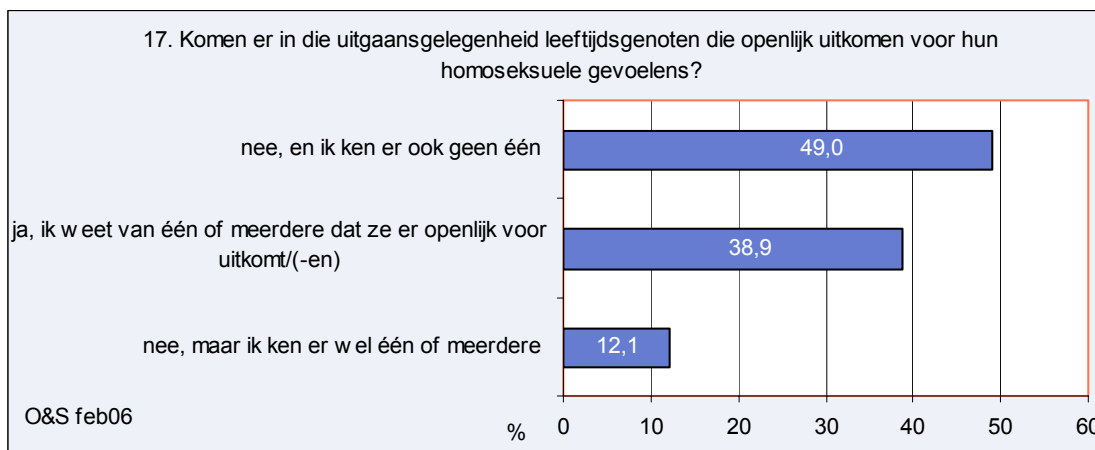
5 Homo-emancipatie in het uitgaansleven

71% van de respondenten gaat wel eens uit in Zwolle. Aan hen stelden we dezelfde vragen als die we behandelden in hoofdstuk 4.

5.1 Jongeren die openlijk uitkomen voor hun homoseksuele gevoelens

49% van de respondenten die wel eens uitgaan in Zwolle zegt dat er bij hen in de uitgaansgelegenheid géén leeftijdsgenoten zijn die openlijk uitkomen voor hun homoseksualiteit en dat ze er ook geen één kennen.

12,1% zegt ook dat er bij hen in de uitgaansgelegenheid geen leeftijdsgenoten zijn die openlijk voor hun homoseksualiteit uitkomen, maar dat ze er wel één of meerdere kennen. 38,9% zegt dat er bij hen in de uitgaansgelegenheid wel één of meerdere leeftijdsgenoten zijn die openlijk uitkomen voor hun homoseksuele gevoelens.

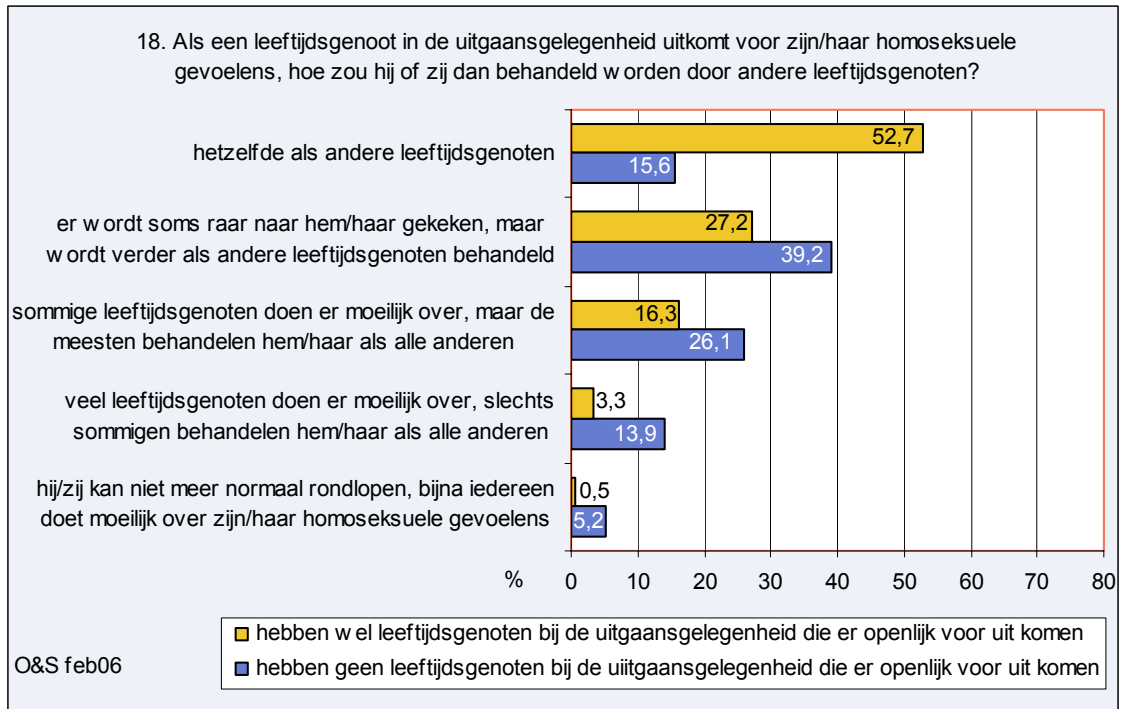
5.2 Hoe worden deze jongeren behandeld door anderen?

We vroegen vervolgens hoe leeftijdsgenoten bij hen in de uitgaansgelegenheid behandeld (zouden) worden, als ze openlijk (zouden) uitkomen voor hun homoseksuele gevoelens.

We hebben de jongeren onderverdeeld in twee groepen:

Groep A: jongeren van wie één of meer leeftijdsgenoten in de uitgaansgelegenheid openlijk uitkomt voor zijn of haar homoseksuele gevoelens. Aan deze groep stelden we de vraag: 'Hoe wordt deze leeftijdsgenoot of worden deze leeftijdsgenoten behandeld door andere leeftijdsgenoten?'

Groep B: jongeren van wie *geen* enkele leeftijdsgenoot in de uitgaansgelegenheid openlijk uitkomt voor zijn of haar homoseksuele gevoelens. Aan hen vroegen we: 'Stel dat één van jouw leeftijdsgenoten ervoor zou uitkomen dat hij of zij homoseksuele gevoelens heeft. Hoe denk je dat hij of zij behandeld zou worden door andere leeftijdsgenoten?'

Wat we op school en bij de vereniging al zagen, zien we ook hier: de verwachting van hoe er omgegaan zal worden met jongeren die uitkomen voor hun homoseksuele gevoelens duidt op minder tolerantie, dan wat de praktijk/ervaring uitwijst.

Qua percentages lijkt het beeld uit grafiek 18 (uitgaan) veel op dat van grafiek 4 (school): ongeveer de helft van groep A zegt dat leeftijdsgenoten die openlijk uitkomen voor hun homoseksuele gevoelens, hetzelfde worden behandeld als andere leeftijdsgenoten. Bij de vereniging (grafiek 14) is dit drievierde van groep A.

5.3

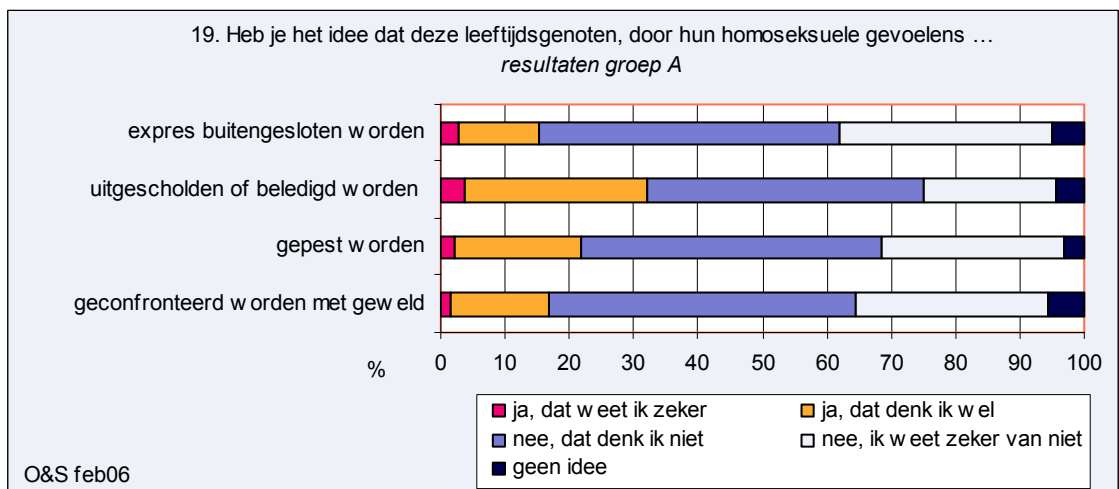
Buitensluiten, uitschelden, pesten en geweld

Vervolgens vroegen we of jongeren die openlijk uitkomen voor hun homoseksuele gevoelens in de uitgaansgelegenheid geconfronteerd (zouden) worden met pestgedrag en geweld. Hier hebben we de jongeren onderverdeeld in dezelfde twee groepen:

Groep A: jongeren van wie één of meer leeftijdsgenoten in de uitgaansgelegenheid openlijk uitkomt voor zijn of haar homoseksuele gevoelens.

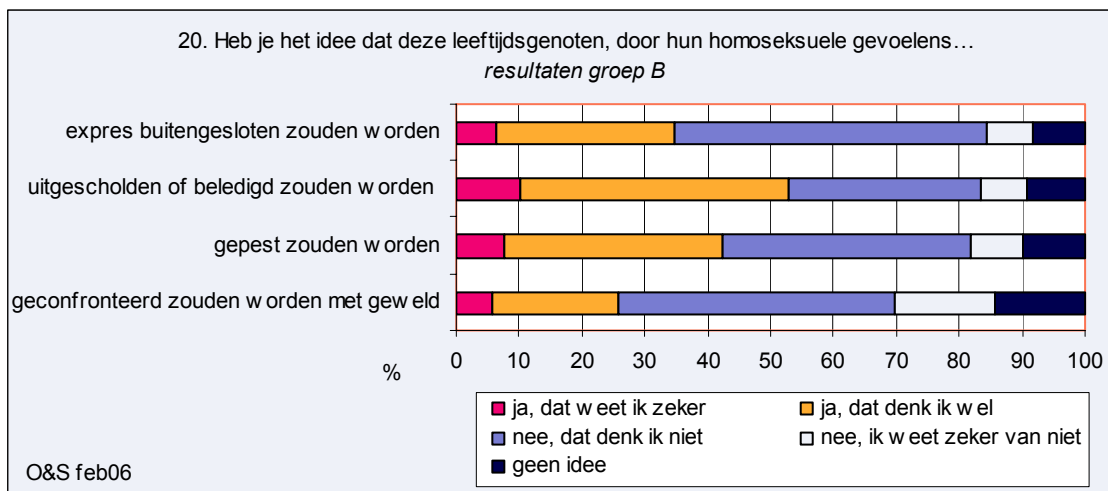
Groep B: jongeren van wie *geen* enkele leeftijdsgenoot in de uitgaansgelegenheid openlijk uitkomt voor zijn of haar homoseksuele gevoelens.

De resultaten van groep A staan in grafiek 19 en de resultaten van groep B in grafiek 20.

Zoals we op school en bij de vereniging ook constateerden, zeggen verhoudingsgewijs minder respondenten uit groep A dan uit groep B dat de genoemde vormen van ongewenst gedrag voorkomt.

Bijvoorbeeld: ruim 20% van groep A zegt zeker te weten of te denken dat jongeren met homoseksuele gevoelens - om deze gevoelens - gepest worden tijdens het uitgaan. Van groep B zegt of denkt ruim 40% dat dit het geval is.

5.4

Opmerkingen vanuit de focusgroepbijeenkomst

- Homoseksuele jongeren krijgen in het uitgaansleven soms negatieve opmerkingen ten aanzien van hun homoseksualiteit;
- Bepaalde kroegen en straten in het uitgaansgebied in Zwolle staan bekend als homo-onvriendelijk;
- Bij het uitgaan werd eventuele intolerantie (je niet welkom voelen) in elk geval niet geweten aan het personeel achter de bar, maar vooral aan 'het publiek' dat ter plaatse aanwezig is. Wat dat betreft vinden de deelnemers Zwolle duidelijk achterlopen bij het westen van het land ("hoe verder je naar het oosten gaat, des te meer loopt men achter wat betreft tolerantie voor homoseksualiteit"). Daarom zien de deelnemers voorlichting als één van de belangrijkste oplossingen om de situatie voor homojongeren in Zwolle te verbeteren.
- Volgens de deelnemers zijn er te weinig uitgaansgelegenheden voor homoseksuelen en te weinig gelegenheden zijn voor een 'mixed' publiek. Het huidige COC is te klein en te weinig geïntegreerd in het uitgaanscentrum (dus in de Zwolse samenleving).
- De gemeente zet zich te weinig in voor evenementen die de integratie van homoseksuelen in de Zwolse samenleving bevorderen (Roze Zaterdag, Let's Bi Gay e.d.).
- Er is te weinig toezicht en handhaving in de stad met het oog op discriminatie van homoseksuelen (lik-op-stuk beleid).

6 Homo-emancipatie bij wijk-, buurt- en jongerencentra

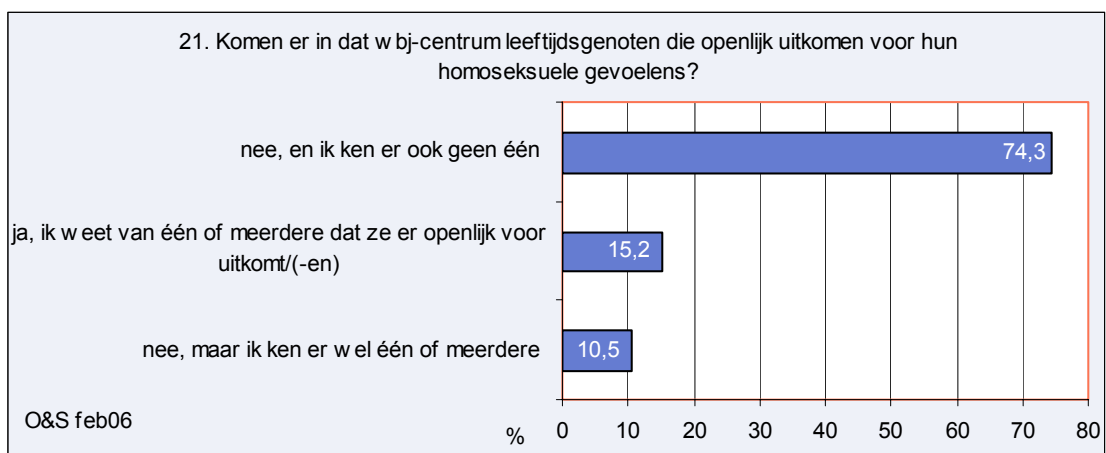
15,8% van de respondenten gaat wel eens naar een wijk-, buurt- of jongerencentrum (wbj-centrum) in Zwolle. Aan hen stelden we dezelfde vragen als die behandelden in hoofdstuk 4 en 5.

6.1 Jongeren die openlijk uitkomen voor hun homoseksuele gevoelens

74,3% van de respondenten die wel eens naar een wbj-centrum in Zwolle gaan, zegt dat er bij hen in het wbj-centrum géén leeftijdsgenoten zijn die openlijk uitkomen voor hun homoseksualiteit en dat ze er ook geen één kennen.

10,5% zegt ook dat er bij hen in het wbj-centrum geen leeftijdsgenoten zijn die openlijk voor hun homoseksualiteit uitkomen, maar dat ze er wel één of meerdere kennen.

15,2% zegt dat er bij hen in het wbj-centrum wel één of meerdere leeftijdsgenoten zijn die openlijk uitkomen voor hun homoseksuele gevoelens.

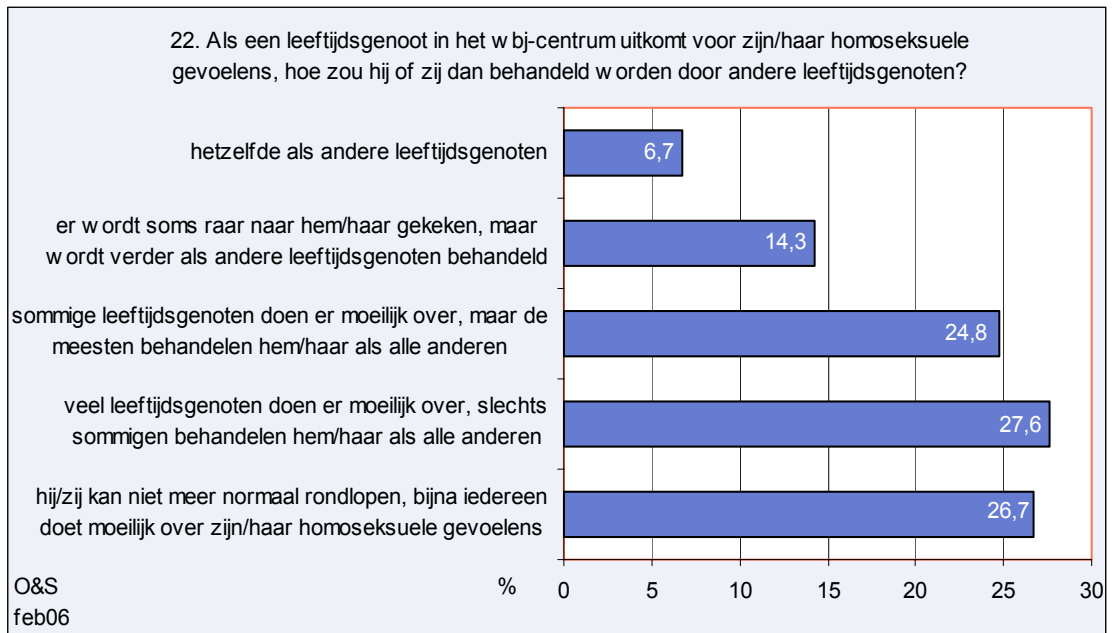

6.2 Hoe worden deze jongeren behandeld door anderen?

We vroegen vervolgens hoe leeftijdsgenoten bij hen in het wbj-centrum behandeld (zouden) worden, als ze openlijk (zouden) uitkomen voor hun homoseksuele gevoelens. In de vorige hoofdstukken hebben we de jongeren steeds onderverdeeld in twee groepen. Echter, omdat hier groep A te klein zou zijn om de resultaten in percentages weer te geven, maken we in dit hoofdstuk geen onderverdeling naar groep A en groep B. We beschouwen hier dus de groep jongeren in totaal die wel eens naar een wbj-centrum gaan.

Uit de resultaten (grafiek 22) blijkt dat slechts 6,7% zegt of verwacht dat leeftijdsgenoten met homoseksuele gevoelens hetzelfde worden behandeld dan de andere leeftijdsgenoten. Dit percentage is veel lager dan we zagen bij school, bij het uitgaan en bij de vereniging.

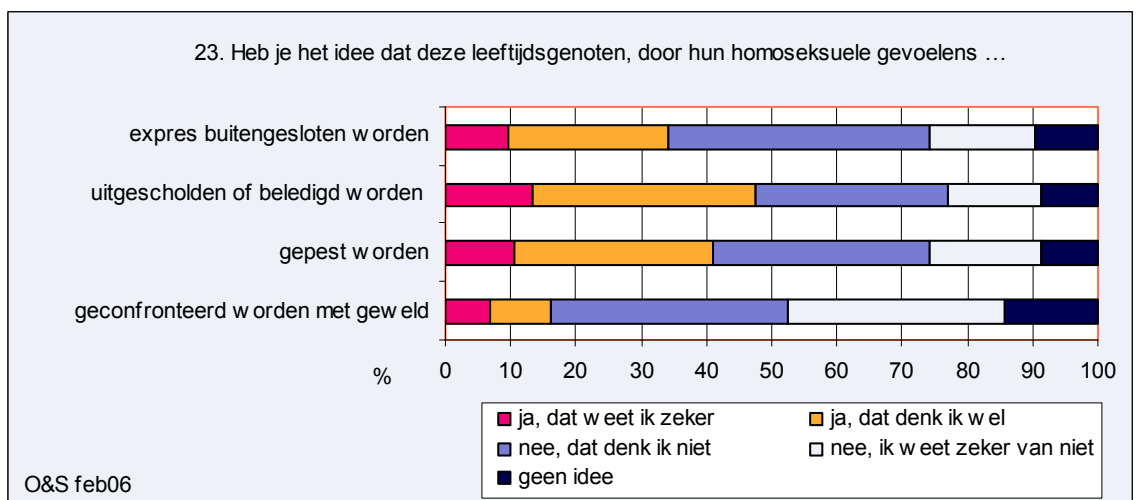
Het percentage dat zegt dat er over jongeren met homoseksuele gevoelens (waarschijnlijk) moeilijk wordt gedaan, of dat ze niet meer normaal kunnen rondlopen bij een wbj-centrum, is met 44% erg hoog in vergelijking met de andere plekken.

6.3 Buitensluiten, uitschelden, pesten en geweld

Vervolgens vroegen we of jongeren die openlijk uitkomen voor hun homoseksuele gevoelens in het wbj-centrum geconfronteerd (zouden) worden met pestgedrag en geweld.

Ongeveer een derde verwacht of weet zeker dat jongeren met homoseksuele gevoelens expres buitengesloten zullen worden door hun homoseksuele gevoelens. En bijna de helft verwacht of weet zeker dat deze jongeren uitgescholden of beledigd worden (grafiek 23). Deze percentages zijn niet uitzonderlijk hoog of laag in vergelijking met de percentages op andere plaatsen (school/uitgaan/vereniging).

7 Homo-emancipatie in de woonbuurt

De laatste plek waar we vragen over stelden is de eigen woonbuurt. We vroegen alle respondenten of er bij hen in de woonbuurt leeftijdsgenoten wonen die homoseksuele gevoelens hebben, en hoe er bij hen in de woonbuurt (waarschijnlijk) omgegaan wordt met jongeren die homoseksuele gevoelens hebben.

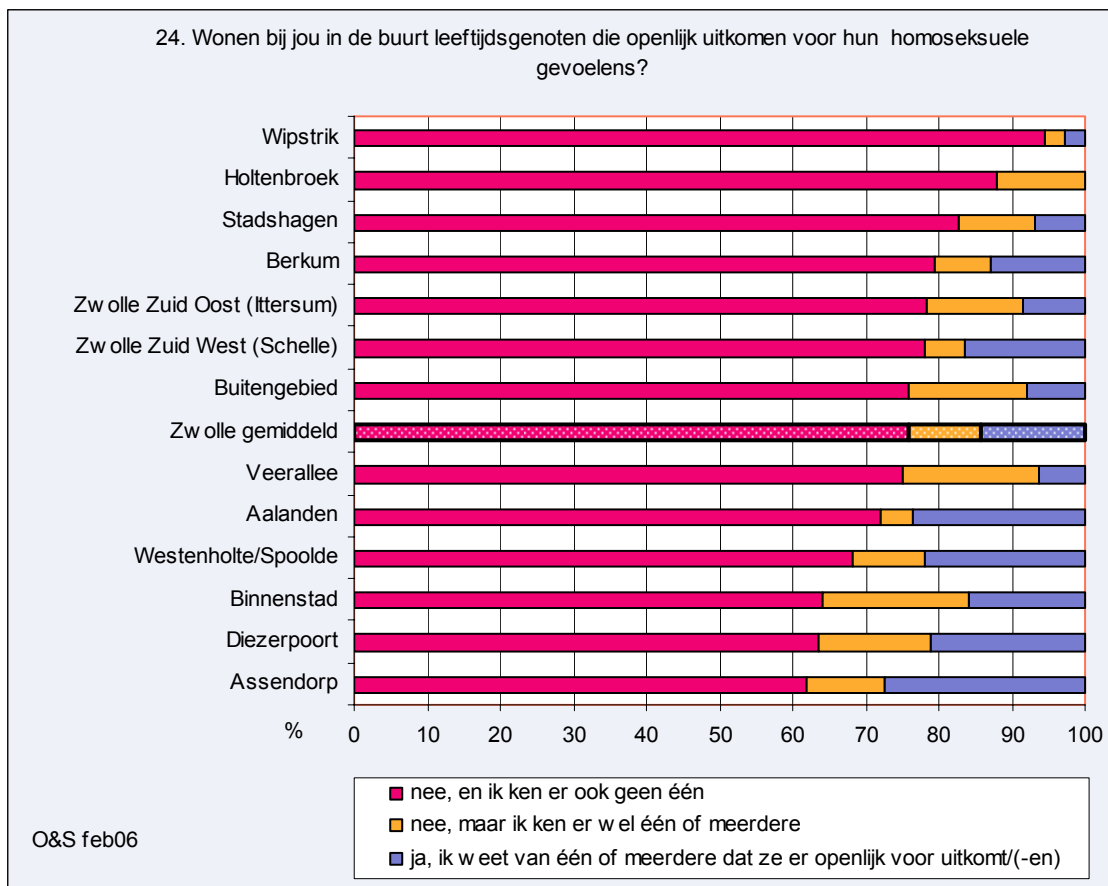
7.1 Jongeren die openlijk uitkomen voor hun homoseksuele gevoelens

75,9% van de respondenten zegt dat bij hen in de buurt géén leeftijdsgenoten wonen die openlijk uitkomen voor hun homoseksualiteit en dat ze er ook geen één kennen. Dit percentage is het hoogst in de wijk Wipstrik, en het laagst in Assendorp.

10% zegt ook dat bij hen in de buurt geen leeftijdsgenoten wonen die openlijk voor hun homoseksualiteit uitkomen, maar dat ze er wel één of meerdere kennen.

14,2% zegt dat bij hen in de buurt wel één of meerdere leeftijdsgenoten wonen die openlijk uitkomen voor hun homoseksuele gevoelens. Dit percentage is het hoogst in Assendorp.

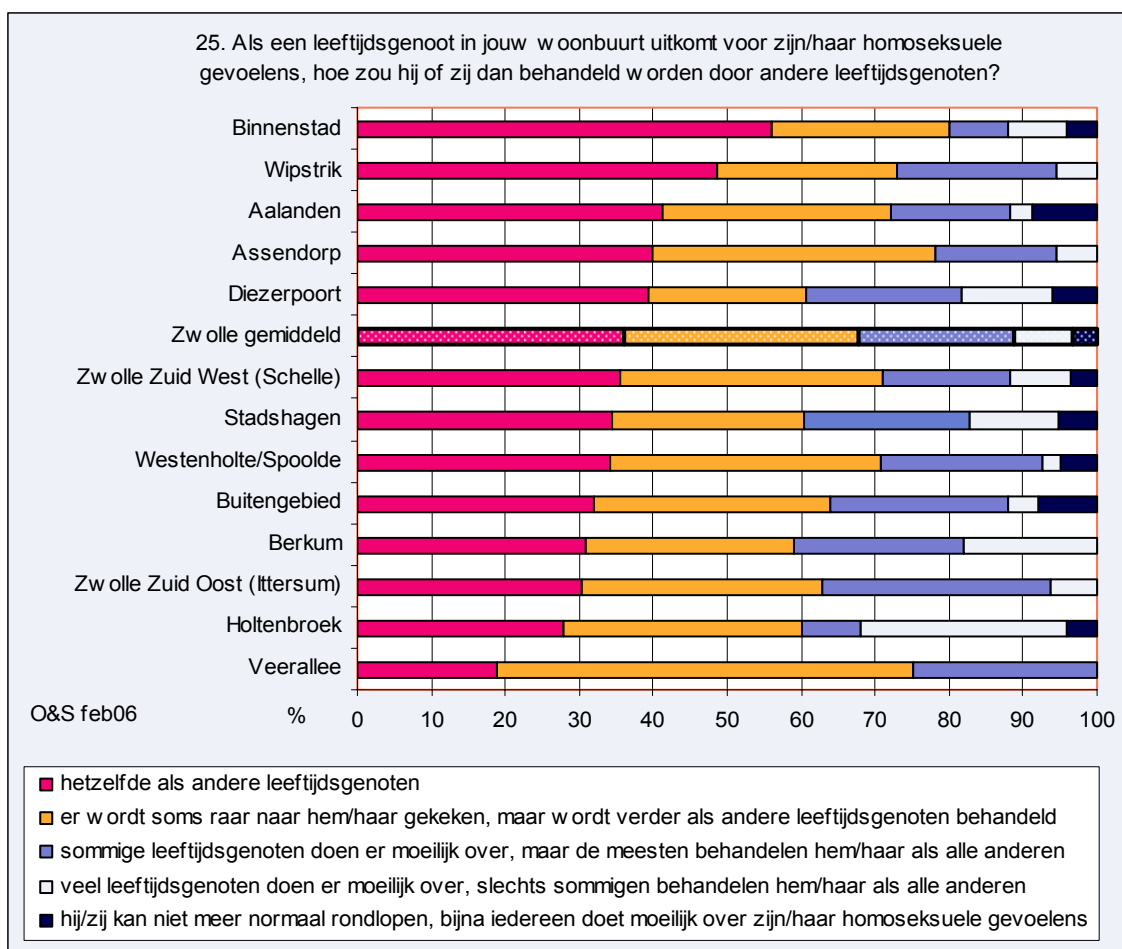
Overigens hebben we hier de wijk Kamperpoort buiten beschouwing gelaten, omdat in die wijk het aantal respondenten te laag was om de resultaten te percenteren.

7.2 Hoe worden deze jongeren behandeld door anderen?

We vroegen vervolgens hoe leeftijdsgenoten bij hen in de woonbuurt behandeld (zouden) worden, als ze openlijk (zouden) uitkomen voor hun homoseksuele gevoelens.

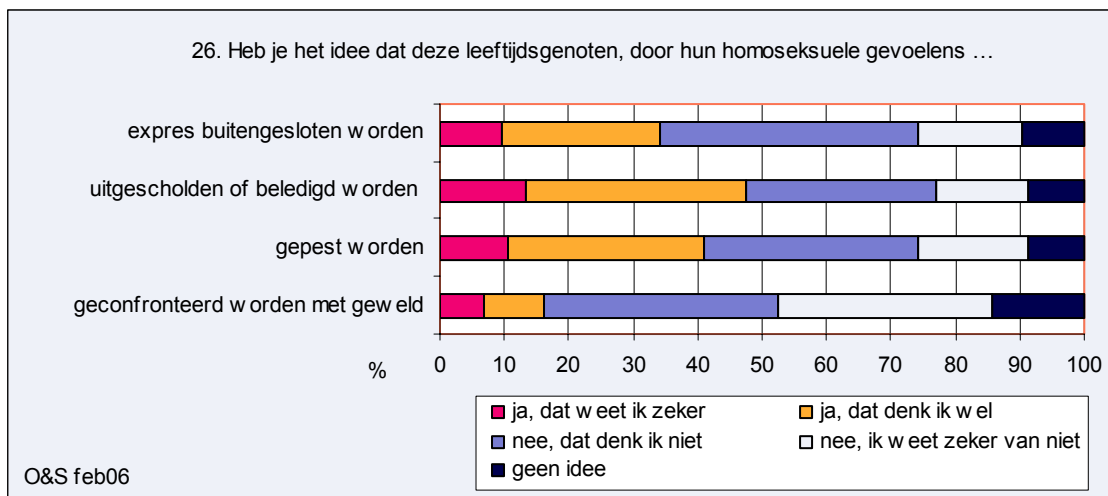
Gemiddeld genomen zegt zo'n 35% dat deze leeftijdsgenoten hetzelfde behandeld worden als andere leeftijdsgenoten. Van de jongeren die in de Binnenstad wonen, zegt zo'n 55% dat dit bij hen in de buurt het geval is. In de Veerallee en Holtenbroek is dit percentage het laagst. Daarentegen is er *geen enkele* respondent uit de Veerallee die aangeeft dat veel leeftijdsgenoten er moeilijk over zullen doen of bijna iedereen.

7.3 Buitensluiten, uitschelden, pesten en geweld

Vervolgens vroegen we of jongeren die openlijk uitkomen voor hun homoseksuele gevoelens in de woonbuurt geconfronteerd (zouden) worden met pestgedrag en geweld. De resultaten hiervan staan in grafiek 26.

Hieruit blijkt dat een derde van de respondenten verwacht of zeker weet dat jongeren met homoseksuele gevoelens bij hen in de woonbuurt expres buitengesloten worden. Ruim 15% verwacht of weet zeker dat deze jongeren geconfronteerd zullen worden met geweld door hun homoseksuele gevoelens.

Kijken we op wijkniveau, zien we het volgende:

	Hoogste % 'ja'	Hoogste % 'nee'
Expres buitensluiten	Holtenbroek (48%)	Binnenstad (84%)
Uitschelden / beledigen	Holtenbroek (44%)	Binnenstad (76%)
Pesten	Holtenbroek (44%)	Veerallee (81,3%)
Geweld	Holtenbroek (20%)	Binnenstad (92%)

Voor het % 'ja' hebben we de percentages van de antwoorden 'ja, dat weet ik zeker' en 'ja, dat denk ik wel' bij elkaar opgeteld.

Voor het % 'nee' hebben we de percentages van de antwoorden 'nee, ik weet zeker van niet' en 'nee, dat denk ik niet' bij elkaar opgeteld.

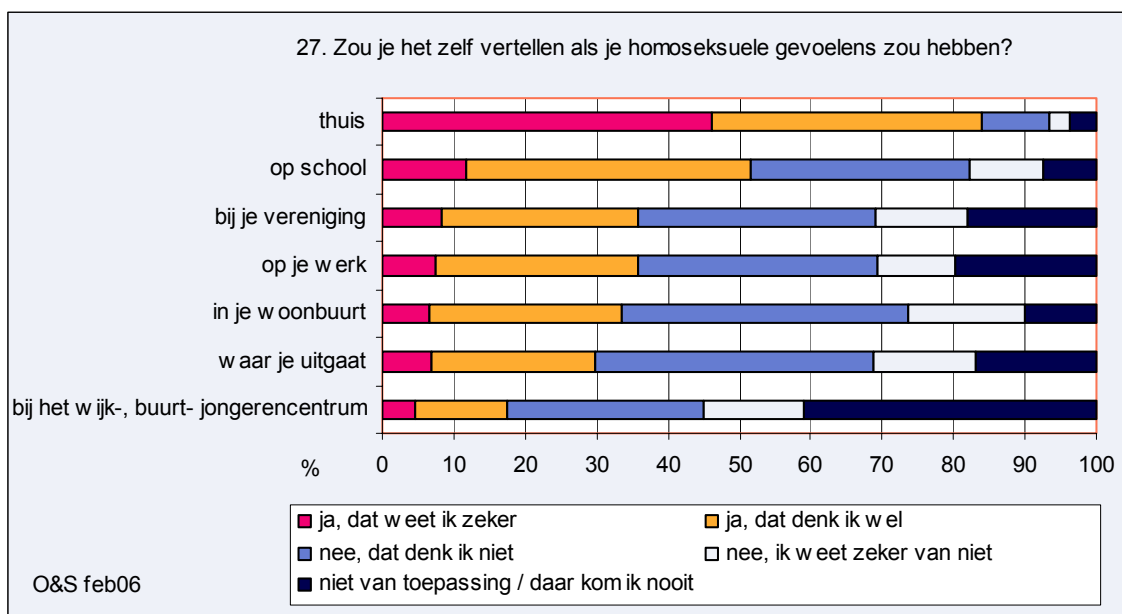
Bij al deze vormen van ongewenst gedrag zien we dat in Holtenbroek het percentage respondenten het hoogst is dat verwacht of zeker weet dat dit zal voorkomen bij hen in de woonbuurt, tegen jongeren die homoseksuele gevoelens hebben als gevolg van die homoseksuele gevoelens. De Binnenstad heeft drie keer het hoogste percentage respondenten die verwachten of zeker weten dat dit in hun woonbuurt juist niet zal voorkomen.

Vanuit de focusgroepbijeenkomst is ook door een deelnemer aangegeven dat hij / zij zich niet zo welkom voelt in Holtenbroek, vanwege het provocerende gedrag van een aantal wijkbewoners.

8 Zou je het zelf vertellen?

In de vorige hoofdstukken gingen we in op de wijze waarop jongeren op verschillende locaties omgaan met jongeren die homoseksuele gevoelens hebben. De locaties waar we vragen over stelden zijn: scholen, uitgaansgelegenheden, verenigingen, wijk-, buurt- en jongerencentra, en de eigen woonbuurt.

In dit hoofdstuk gaan we in op de vraag: zouden jongeren het op de genoemde locaties zelf vertellen als ze homoseksuele gevoelens zouden hebben?

Omstreeks 84% van de jongeren zegt dat ze het thuis zeker of waarschijnlijk wel zullen vertellen als ze homoseksuele gevoelens hebben of zouden hebben. Zo'n 12% denkt het thuis niet te gaan vertellen of weet zeker van niet.

De locatie waar relatief gezien de meeste jongeren het (waarschijnlijk) niet zouden zeggen is bij het wijk-, buurt- of jongerencentrum: 7 op de 10 van de jongeren die daar wel eens komen, zegt het waarschijnlijk of zeker niet te gaan vertellen.

Andere locaties waar relatief gezien veel jongeren het (waarschijnlijk) niet zouden vertellen, zijn de uitgaansgelegenheden en de eigen woonbuurt.

En ook bij de vereniging en op het werk zou meer dan de helft van de jongeren (die daar wel eens komen) het niet of waarschijnlijk niet vertellen.

In de hoofdstukken 3, 4 en 5 constateerden we dat jongeren, die in hun omgeving leeftijdsgenoten hebben die voor hun homoseksuele gevoelens uitkomen, meer tolerantie verwachten t.a.v. jongeren met homoseksuele gevoelens, dan anderen. Voor de emancipatie van homoseksuele jongeren is het dus belangrijk dat zij daar ook voor uitkomen.

In dat opzicht is het niet gunstig dat op verschillende locaties een relatief grote groep jongeren het niet zou vertellen als zij homoseksuele gevoelens zouden hebben.

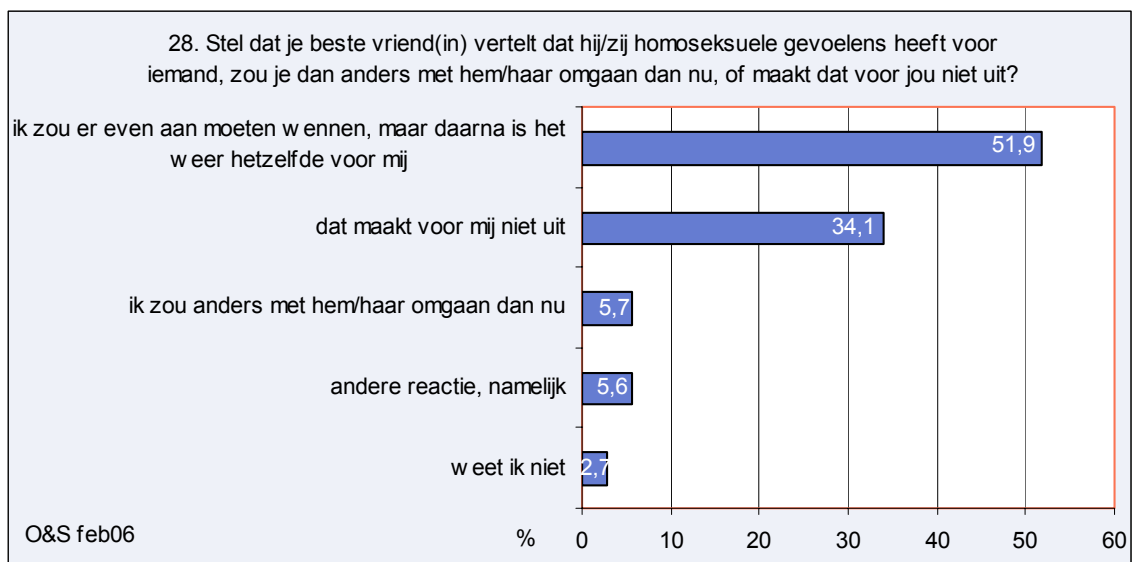
9 Omgang met homoseksualiteit in het algemeen

We stelden de jongeren ook een drietal vragen over hun omgang met homoseksualiteit, in het algemeen. Dus los van een bepaalde locatie. In dit hoofdstuk behandelen we de resultaten van die vragen.

9.1 Een vriendin met homoseksuele gevoelens

In deze paragraaf behandelen we de resultaten van de vraag: 'Stel dat je beste vriend(in) vertelt dat hij/zij homoseksuele gevoelens heeft voor iemand, zou je dan anders met hem/haar omgaan dan nu, of maakt dat voor jou niet uit?'

De resultaten staan in grafiek 28.

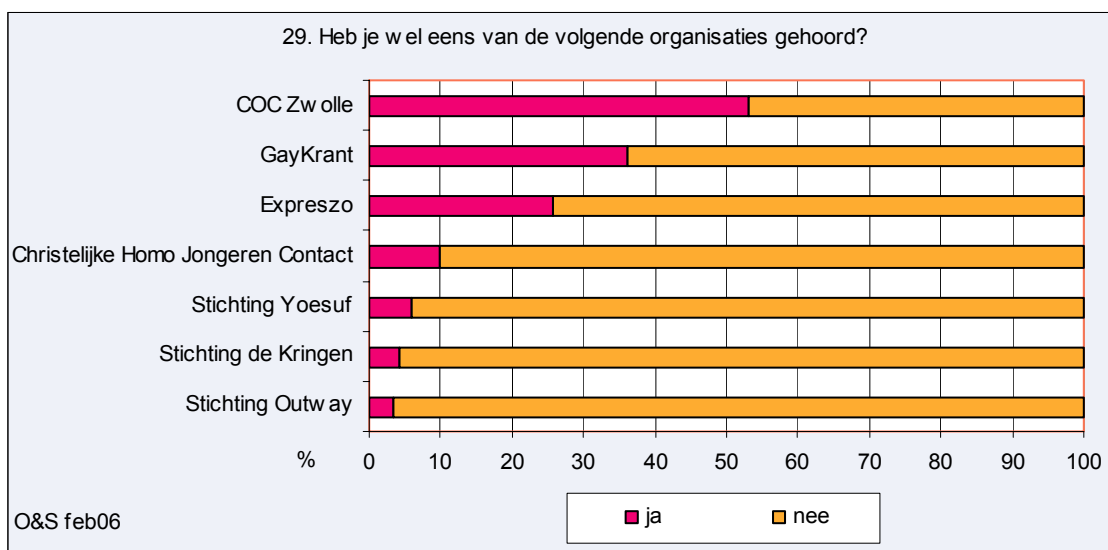

Ruim de helft van de respondenten zegt er even aan te moeten wennen, maar daarna is het weer hetzelfde voor hen. Voor een derde maakt het niet uit en 5,7% zegt dat het wél uitmaakt voor de omgang met die beste vriend(in).

Een aantal jongeren heeft een andere reactie ingevuld. Een aantal van hen zou er veel met hem of haar over praten, en een aantal anderen zegt dan verontwaardigd te zijn, want "als beste vriend(in)nen weet je zoiets toch gewoon van elkaar". Ook geeft een aantal jongeren aan dat ze hopen dat die beste vriend(in) niet verliefd wordt op hem of haar en ook niet "aan hen komt". Twee jongeren zouden niet meer met die beste vriend(in) omgaan, de vriendschap zou voorbij zijn. Eén jongere vulde in: "Maakt mij niet uit, ik ben zelf ook lesbisch ...".

9.2 Bekendheid van organisaties

In Nederland zijn verschillende organisaties werkzaam die zich bezighouden met de belangen van homo- en biseksuelen. Van een aantal van deze organisaties vroegen we de respondenten of zij daar wel eens van gehoord hebben.

Het COC Zwolle heeft van de genoemde organisaties de grootste bekendheid: meer dan de helft van de respondenten heeft er wel eens van gehoord. Zo'n tweederde heeft wel eens gehoord van de GayKrant en een kwart van Expreszo (grafiek 29).

Vervolgens vroegen we in een open vraag aan degenen die wel eens van een organisatie gehoord hebben, wáár ze die organisatie van kennen. Hieronder geven we een aantal veel gegeven antwoorden weer, per organisatie.

COC Zwolle: over gehoord van vrienden, kom er wel eens langs als ik in de buurt uitga, fiets er dagelijks langs, hebben voorlichting gegeven op school, via de media, ben er wel eens geweest, ga er zelf vaak naar toe.

GayKrant: over gehoord van vrienden, via media, via reclame, via internet, via COC.

Expreszo: over gehoord van vrienden, via school, via reclame, via internet, via tijdschrift.

CHJC: over gehoord van vrienden, via de kerk, via de media

Stichting Yoesuf: via de media, via familie/vrienden, 'ooit van gehoord, weet niet meer waar'.

Stichting de Kringen: over gehoord van vrienden, via media, via internet, via tijdschrift.

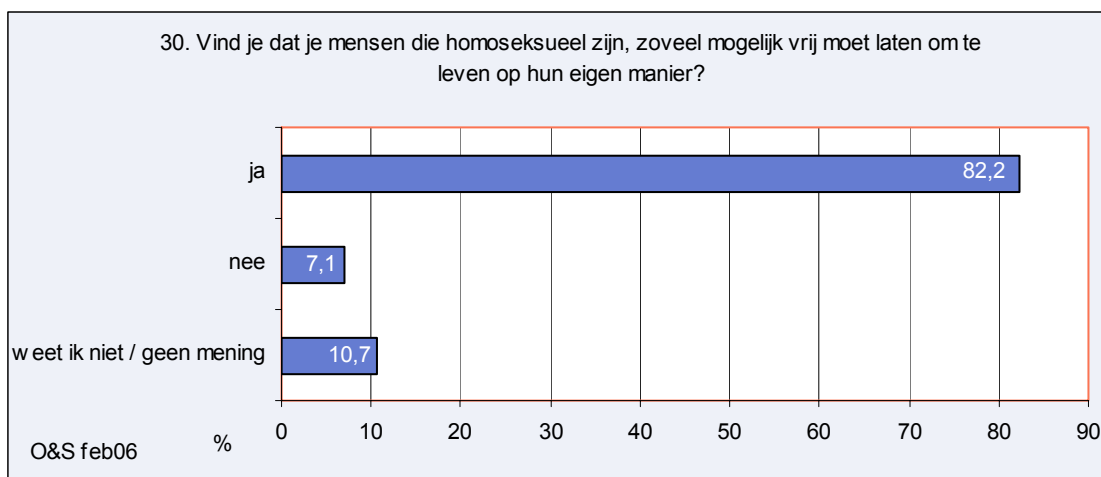
Stichting Outway: via vrienden, via de media, via internet.

9.3 Leven op je eigen manier

Het Sociaal Cultureel Planbureau meet reeds vele jaren de houding van de Nederlandse bevolking ten aanzien van mensen die homoseksueel zijn. Zij stelt hiervoor de vraag: "Vindt u dat men mensen die homoseksueel zijn, zoveel mogelijk vrij moet laten om te leven op hun eigen manier?"

In 1968 was 64% van de bevolking het hiermee eens. In 1970 was dit percentage 75% en in 1975 83%. In de jaren tachtig lag het percentage steeds rond de 93%. En in de jaren negentig bleef dit percentage op circa 95% hangen (bron: SCP - Culturele Veranderingen in Nederland 1968-1997).

In het onderzoek dat wij onder de Zwolse jongeren uitvoerden, stelden we dezelfde vraag. De resultaten (grafiek 30) laten zien dat 82,2% van de jongeren vindt dat je mensen die homoseksueel zijn, zoveel mogelijk vrij moet laten om te leven op hun eigen manier. Bijna 11% heeft hierover geen mening en 7,1% is het oneens met de stelling.

10 Conclusies internetonderzoek en focusgroepbijeenkomst

5,6% van de ondervraagde jongeren heeft zelf homoseksuele gevoelens, of heeft wel eens homoseksuele gevoelens gehad. De meeste van hen hebben daar wel eens met iemand over gesproken, dit was vooral met een vriend(in).

Een enkeling van hen is wel eens gepest of buitengesloten om zijn of haar homoseksuele gevoelens, maar geen van hen heeft te maken gehad met geweld om zijn/haar homoseksuele gevoelens.

Van de deelnemers aan de focusgroepbijeenkomst, hebben twee jongens wel te maken gehad met fysiek geweld om hun homoseksuele gevoelens. Eén van hen is door drie anderen in elkaar geslagen en één van hen heeft een klap gehad. In beide gevallen was het duidelijk dat de reden hiervoor was dat het slachtoffer homoseksuele gevoelens heeft.

Vrijwel alle jongeren in de leeftijd van 12 – 23 jaar, ongeacht of ze wel of geen homoseksuele gevoelens hebben, heeft wel eens iets gehoord over homoseksualiteit. De wijze waarop zij tegen homoseksualiteit aankijken en omgaan met jongeren die homoseksuele gevoelens hebben, verschilt per jongere.

Uit de analyse van de resultaten blijkt wel duidelijk dat de emancipatie van jongeren met homoseksuele gevoelens toeneemt, op het moment dat er leeftijdsgenoten in de omgeving zijn die openlijk voor deze gevoelens uitkomen.

Jongeren die een leeftijdsgenoot in hun omgeving hebben die openlijk uitkomt voor zijn of haar homoseksuele gevoelens, zeggen vaker dan jongeren die niet zo'n leeftijdsgenoot in hun omgeving hebben, dat:

- jongeren met homoseksuele gevoelens (waarschijnlijk) hetzelfde behandeld worden als jongeren die geen homoseksuele gevoelens hebben;
- jongeren met homoseksuele gevoelens (waarschijnlijk) niet zullen worden buitengesloten, uitgescholden, gepest of geconfronteerd worden met geweld;
- het voor hen niet uitmaakt of een leeftijdsgenoot wel of geen homoseksuele gevoelens heeft, voor de omgang met die leeftijdsgenoot.

Dus, als jongeren een leeftijdsgenoot in hun omgeving hebben die openlijk uitkomt voor zijn of haar homoseksuele gevoelens, komt dat de emancipatie van jongeren met homoseksuele gevoelens ten goede. Dit beeld zien we zowel op scholen, als bij verenigingen, als bij uitgaansgelegenheden.

Het is kennelijk belangrijk dat jongeren met homoseksuele gevoelens ook daadwerkelijk voor deze gevoelens uitkomen. Helaas moeten we in hoofdstuk 8 constateren dat relatief veel jongeren het – buiten hun thuissituatie - niet zouden vertellen als zij homoseksuele gevoelens zouden hebben.

De drempel voor het uitkomen voor homoseksuele gevoelens zou verlaagd kunnen worden door het besteden van aandacht aan het onderwerp op scholen. Bijvoorbeeld in de vorm van voorlichting.

Uit de resultaten van deze enquête blijkt dat bij 52% van de jongeren het onderwerp homoseksualiteit nog nooit aan de orde is geweest op school. Daarentegen zegt 58% van

de jongeren dat ze het wel belangrijk vinden dat er op school aandacht wordt besteed aan het onderwerp homoseksualiteit (par. 3.7).

Ook vanuit de focusgroepbijeenkomst wordt de wenselijkheid van voorlichting benadrukt. Daar wordt ook aangegeven dat voorlichting aan docenten wenselijk zou kunnen zijn. Het belang daarvan blijkt ook uit onderzoek van het SCO/Kohnstamm Instituut (Derriks & De Kat, "Mij maakt het niets uit", SCO/Kohnstamm Instituut, 1999) waarin meningen over emancipatiebeleid van schoolleiders, docenten en scholieren zijn verkend. Het SCO/Kohnstamm Instituut pleit voor meer voorlichting, niet alleen aan scholieren, maar ook aan docenten en schoolleiders

Wat betreft de (verwachte) behandeling van jongeren met homoseksuele gevoelens per locatie, zien we vanuit de onderzoeksresultaten de meeste tolerantie bij de verenigingen, en de minste tolerantie bij wijk-, buurt- en jongerencentra. Op de vraag hoe leeftijdsgenoten met homoseksuele gevoelens bij de betreffende locatie (waarschijnlijk) behandeld worden, was het percentage jongeren dat antwoordde 'hetzelfde als andere leeftijdsgenoten' het hoogst bij de verenigingen. Bij de wijk-, buurt- en jongerencentra gaf relatief het minst aantal jongeren dat antwoord.

Kijken we naar de (verwachte) behandeling van jongeren met homoseksuele gevoelens op wijkniveau, zien we de meeste tolerantie in de Binnenstad en de Veerallee en de minste tolerantie in Holtenbroek.

Er zijn in Nederland veel organisaties werkzaam die zich bezighouden met de belangen van homo- en biseksuelen. De bekendheid van deze organisaties verschilt nogal. Zo is de stichting Outway bekend bij zo'n 5% van de jongeren, en het COC Zwolle bij meer dan 50% van de jongeren (hoofdstuk 10).